

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK
EĞİLİM İLE NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ
VE ELEŞTİREL DÜŞÜNME ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Cumhur DEMİRALP

**Yüksek Lisans Tezi
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Mehmet KÖK
2017**

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK EĞİLİM İLE
NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE ELEŞTİREL DÜŞÜNME
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

(Examining The University Student's Relationships Between Empathic
Tendency With The Narcissistic Personality Traits And Critical Thinking)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cumhur DEMİRALP

Danışman: Doç. Dr. Mehmet KÖK

ERZURUM
Temmuz, 2017

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Mehmet KÖK danışmanlığında, Cumhur DEMİRALP tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim ile Narsistik Kişilik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki ilişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışma 06 /07 /2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi : Doç. Dr. İsmail SEÇER

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mehmet KÖK

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Devrim ERGİNSOY OSMANOĞLU

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

11.07.2017

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim ile Narsistik Kişilik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

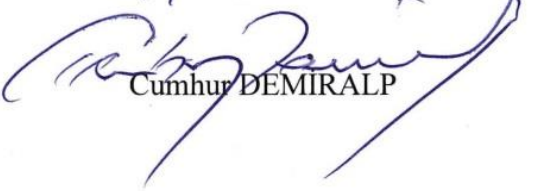
Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim şartlarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin tamamı her yerde erişime açılabilir.

() Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinde erişime açılabilir

() Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerde erişime açılabilir.

11.07.2017

Cumhuri DEMİRALP

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK EĞİLİM İLE NARSİSTİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE ELEŞTİREL DÜŞÜNME ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Cumhur DEMİRALP

2017, 141 Sayfa

Araştırmanın temel amacı; üniversite öğrencilerin empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özellikleri ve eleştirel düşüncelerini anne eğitim düzeyine, baba eğitim düzeyine, okuduğu fakülteye, cinsiyete, empatik düzeye, gelir düzeyine ve kardeş sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek ayrıca her üç değişken arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Van il merkezindeki Yüzüncü Yıl Üniversitesinin Eğitim Fakültesi, Tıp Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi öğrencilerden 217 kız 283 erkek olmak üzere toplam 500 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubu küme örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin empatik eğilimlerini belirlemek amacıyla “Empatik Eğilim Ölçeği”, eleştirel düşünme eğilimlerini belirlemek için “California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği(CCTDI)”, narsistik kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla “Narsistik Kişilik Envanteri” ve araştırmanın değişkenlerine yönelik bilgi toplamak amacıyla da, araştırmacı tarafından “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Verilerin analizinde; karşılaştırmalı analizlerde tek yönlü varyans analizi, bağımsız örneklem t testi ve kruskal wallis-Htesti uygulanmıştır. Boyutlar arasındaki ilişkiler için pearson korelasyon analizleri uygulanmıştır.

Araştırma sonuçları, üniversite öğrencilerinin “Empatik Eğilim” ile “Eleştirel Düşünme Eğilimi” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında negatif yönlü ve zayıf anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Eleştirel Düşünme Eğilimi” ile “Üstünlük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Otorite Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf,

“Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Üstünlük Alt Boyutu” ile “Teşhircilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Otorite Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf ve “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Teşhircilik Alt Boyutu” ile “Otorite Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf olduğu görüldü. “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Otorite Alt Boyutu” ile “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında ise pozitif yönlü ve zayıf anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Hak İddia Etme Alt Boyutu” ile “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Ayrıca araştırma sonuçları; cinsiyete göre, empatik eğilim ve narsistik kişilik alt boyutunda kendine yeterlilik alt boyutuyla anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu göstermektedir. Kardeş sayısına göre, eleştirel düşünme eğilimi ve narsistik kişilik alt boyutunda otorite alt boyutuyla anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu göstermektedir. Anne eğitim düzeyine göre, empatik eğilim ve narsistik kişilik alt boyutunda üstünlük alt boyutuyla anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu göstermektedir. Fakülte değişkenine göre, empatik eğilim ve eleştirel düşünme eğilimiyle anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu göstermektedir. Empatik düzeye göre, empatik eğilim ile eleştirel düşünme eğilimi ve narsistik kişilik al boyutlarından sömürücülük ile hak iddia etme alt boyutlarıyla anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu göstermektedir. Ancak kardeş sayısına göre ve baba eğitim düzeyine göre anlamlı çıkan herhangi bir bulguya rastlanmadı.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencileri, empatik eğilim, eleştirel düşünme eğilimi, narsistik kişilik

ABSTRACT

MASTER THESIS

EXAMINING THE UNIVERSITY STUDENT'S RELATIONSHIPS BETWEEN EMPATHIC TENDENCY WITH THE NARCISSISTIC PERSONALITY TRAITS AND CRITICAL THINKING

Cumhur DEMİRALP

2017, 141 pages

Main purpose of the research is to designate meaningfully that if it becomes different or not between every three factors at a certain level, and to examining relationship according to university students and above individuals empathic tendencies with the narcissistic personality traits and critical thinking factor at mother educational level, father educational level, the class that goes, gender, empathic tendency, level of income and as to the number of siblings.

Total 500 students be up to 217 female and 283 male forms The Research working Group who are the students of Van Centennial University's Education, Medical, and Theology faculties which are located in the city center. The Research working group is selected with the cluster sampling method.

In the research "Empathic tendency scale", to designate critical thinking factor, California Critical Thinking Disposition Inventory (CCTDI), to designate narcissistic personality traits, "Narcissistic personality inventory" are used to state empathic tendencies of the students, and in order to collect information, "Personal information forum" is used by researcher.

In the analysis of data it is applied one way analysis of Variance in the comparative analyzes, from independent sample test T, and Kruskal Wallis H test. For the interdimensional relationships it is applied Pearson Correlation analysis.

The results of research; the university students' scores among "Empathic tendency", and "Critical thinking tendency" are positive and weak, "Exploitation sub-dimension" scores are positive and weak, and among "Claim sub-dimension" there are negative and weak meaningful relationships.

Among "Critical thinking tendency", and "Superiority sub-dimension" positive and weak, among "Authority sub-dimension" scores positive and weak, among

“Exploitation sub-dimension” positive and weak, and among “Claim sub-dimension” scores there are negative and meaningful relationships.

Among “Superiority sub-dimension”, and “Exhibitionism sub-dimension” scores positive and weak, among “Authority sub-dimension” scores positive and weak, among “Exploitation sub-dimension” scores positive and weak, and among “Self sufficiency sub-dimension” scores there are positive and weak meaningful relationships.

It has seen positive and weak aspects among “Exhibitionism sub-dimension”, and “Authority sub-dimension” scores. Among “Exploitation sub-dimension” scores positive and weak, among “Claim sub-dimension” scores positive and weak, and among “Self sufficiency sub-dimension” scores there are positive and weak meaningful relationships.

Among “Authority sub-dimension” and “Exploitation sub-dimension” scores positive and weak, among “Claim sub-dimension” scores positive and weak, among “Self sufficiency sub-dimension” scores there are positive and weak meaningful relationships. There are positive and weak meaningful relationships among “Claim sub-dimension”, and “Self sufficiency sub-dimension” scores.

Separately research results; according to the gender under “Narcissistic personality sub-dimension” and “Narcissistic personality sub-dimension” shows a meaningful differentiation with “Self sufficiency sub-dimension”. According to the number of sibling “Exploitation sub-dimension”, and “Narcissistic personality sub-dimension” shows a meaningful differentiation with “Authority sub-dimension”. According to mother educational level “Empathic tendency sub-dimension”, and “Narcissistic personality sub-dimension” shows a meaningful differentiation with “Superiority sub-dimension”. According to class change “Empathic tendency sub-dimension”, and “Critical thinking tendency” shows a meaningful differentiation. According to empathic tendency “Empathic tendency”, and “Narcissistic personality sub-dimension” shows a meaningful differentiation with “Exploitation sub-dimension”, and “Claim sub-dimension”. But no findings were found about the number of sibling, and father educational level.

Key Words: University students, empathic tendency, critical thinking tendency, narcissistic personality

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, ‘‘Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim ile Narsistik Kişilik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ele alınmıştır.’’ Türkiye’de konuyla ilgili yapılan alan yazı taramasında hem empatik eğilim hem narsistik kişilik özellikleri hem de eleştirel düşünme eğilimlerinin bir arada incelenmesiyle ilgili bir araştırmanın olmaması bu araştırmanın ortaya çıkmasında önemli bir etkiye sahiptir.

Yüksek lisans tez çalışmamın bütün sürecinde bana her türlü destek ve yardımda bulunan değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Mehmet KÖK’e göstermiş olduğu hüsnüniyet ve alakası için teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca değerli katkılarından dolayı Doç. Dr. İsmail SEÇER’e teşekkür ederim.

Tüm tez süreci boyunca çok büyük zahmetlere katlanan anneme ve babama en içten sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Erzurum-2017

Cumhur DEMİRALP

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
TABLOLAR DİZİNİ	xviii
KISALTMALAR DİZİNİ	xxii

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Araştırmanın Problemi	3
1.2.1 Alt problemler.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.7. Tanımlar	6
1.7.1. Narsisizm	6
1.7.2. Empati.....	6
1.7.3. Eleştirel Düşünme.....	7

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ

ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1 Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	8
2.1.1. Narsisizm	8
2.1.1.1. Egoizm ve Alturizm.....	12
2.1.1.2. Narsisizm-Sevmek-Eleştirel düşünme.....	13
2.1.1.3. Narsisizm ile Megalomanlık.....	14
2.1.1.4. Narsisizmin türleri	15

2.1.1.4.1. Bedensel veya ahlaksal narsisizm.....	15
2.1.1.4.2. Tehlikesiz narsisizm-hastalıklı narsisizm.....	16
2.1.1.4.3. Irksal narsisizm.....	17
2.1.1.4.4. Normal narsisizm.....	17
2.1.1.4.5. Patolojik narsisizm.....	17
2.1.1.4.6. Dışadönük narsisizm-içedönük narsisizm.....	18
2.1.1.4.7. Somatik ve serebral narsisizm.....	18
2.1.1.4.8. Yıkıcı ve yapıcı narsisizm.....	19
2.1.1.5. Narsisizm ve empati.....	19
2.1.1.6. Narsisizm mitleri.....	19
2.1.1.7. Narsisizm ve ebeveyn davranışları.....	21
2.1.1.8. Öğrenilmiş Narsisizm.....	21
2.1.1.9. Narsisizm boyutları.....	22
2.1.2. Empati.....	23
2.1.2.1. Empati ve sempati.....	23
2.1.2.2. Empati ve Ben-merkezcilik.....	24
2.1.2.3. Aşamalı empati sınıflaması.....	25
2.1.2.3.1. Onlar basamağı.....	25
2.1.2.3.2. Ben basamağı.....	25
2.1.2.3.3. Sen basamağı.....	25
2.1.2.4. Empati türleri.....	26
2.1.2.4.1. İçgüdüsel empati.....	26
2.1.2.4.2. İlişkisel empati.....	26
2.1.2.4.3. Deneyimsel empati.....	27
2.1.2.4.4. Temel empati.....	27
2.1.2.4.5. Gelişkin empati.....	27
2.1.2.4.6. Yüksek empati.....	28
2.1.2.5. Empati ve iletişim.....	28
2.1.2.6. Empati ve benlik durumları.....	28
2.1.2.7. Empatik dinleme.....	29
2.1.2.8. Hiyerarşi ve empati.....	30
2.1.2.9. Çevre, doğa ve empati.....	31

2.1.2.10. Empati ve toplum.....	31
2.1.3. Eleştirel düşünme nedir?.....	32
2.1.3.1. Eleştirel düşünmenin bazı özellikleri.....	34
2.1.3.1.1. Eleştirel düşünme yansıtıcıdır.....	34
2.1.3.1.2. Eleştirel Düşünme Standartları İçerir	34
2.1.3.1.3. Eleştirel düşünme gerçekçidir.....	35
2.1.3.1.4. Eleştirel düşünme mantıklı olmayı gerektirir	35
2.1.3.2. Eleştirel düşünmenin üç parçası	36
2.1.3.3. Eleştirel psikoloji	36
2.1.3.4. Eleştirel düşünme eğilimi	37
2.1.4. Araştırma konusuyla ilgili belli başlı araştırmalar	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	42
3.1. Araştırma Yöntemi.....	42
3.2. Evren ve Örneklem	42
3.3. Veri Toplama Araçları.....	43
3.3.1. Kişisel bilgi formu	43
3.3.2. Empatik eğilim ölçeği.....	43
3.3.3. Narsistik kişilik envanteri	44
3.3.4. California Eleştirel Düşünme Ölçeği (CCTDI)	44
3.4. Veri Toplama Süreci ve Analizi.....	45
3.4.1. Veri toplama süreci.....	45
3.4.1. Veri analizi.....	45

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR.....	46
4.1. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	46
4.2. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel düşünme Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	46

4.3. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	47
4.4. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	48
4.5. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	48
4.6. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	49
4.7. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	50
4.8. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	50
4.9. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	51
4.10. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	52
4.11. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	52
4.12. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	53
4.13. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	54

4.14. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	55
4.15. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	55
4.16. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	56
4.17. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	57
4.18. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	58
4.19. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	58
4.20. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	59
4.21. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	60
4.22. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	61
4.23. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	61
4.24. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	62

4.25. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	63
4.26. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	64
4.27. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup	64
4.28. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	65
4.29. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	66
4.30. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	67
4.31. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	67
4.32. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	68
4.33. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	69
4.34. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	69
4.35. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	70
4.36. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	71

4.37. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	72
4.38. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	72
4.39. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	73
4.40. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	74
4.41. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	75
4.42. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	75
4.43. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına	76
4.44. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	77
4.45. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	78
4.46. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	78
4.47. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	79

4.48. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	80
4.49. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	81
4.50. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	81
4.51. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	82
4.52. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	83
4.53. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	83
4.54. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	84
4.55. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	85
4.56. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”	86
4.57. “Korelasyon Katsayısı ve Yönüne dair Bulgular”	86
4.58. “Korelasyon Analizlerin Bulguları”	87
4.59. “Empatik Eğilimin Yordanmasına İlişkin Bulgular”	89

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, YORUM VE ÖNERİLER	91
5.1. Sonuç ve Tartışma	91

5.1.1. Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin empatik eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu.....	91
5.1.2. Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunda anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu.....	92
5.1.3. Kardeş sayısına göre üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu	93
5.1.4. Kardeş sayısına göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunda anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu.....	93
5.1.5. Anne eğitim düzeyine göre üniversite öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu	93
5.1.6. Anne eğitim düzeyine göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunda anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu.....	94
5.1.7. Fakülteye göre üniversite öğrencilerinin empatik eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu.....	95
5.1.8. Fakülteye göre üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu.....	96
5.1.9. Empatik düzeye göre üniversite öğrencilerinin empatik eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu.....	96
5.1.10. Empatik düzeye göre üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu	97
5.1.11. Empatik düzeye göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunda anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu.....	97

5.1.12. Empatik düzeye göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunda anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu.....	98
5.1.13. Korelasyon analizlerin bulguların tartışma ve yorumu	98
5.1.14. Empatik eğilimin yordanmasına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu .	100
5.2. Öneriler	101
KAYNAKÇA	104
EKLER.....	110
EK- 1. EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ	110
EK-2. NARSİSTİK KİŞİLİK ENVANTERİ	111
EK-3. CALİFORNİA ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİMİ (CCTDI) ÖLÇEĞİ.....	112
EK-4. KİŞİSEL BİLGİ FORMU	114
EK-4. İZİN BELGESİ	115
ÖZGEÇMİŞ.....	117

TABLolar DİZİNİ

Tablo 4.1.	Empatik Eğilimin Cinsiyete İlişkin Bulguları	46
Tablo 4.2.	Eleştirel Düşünme Eğiliminin Cinsiyete İlişkin Bulguları	47
Tablo 4.3.	Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları	47
Tablo 4.4	Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşircilik Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları	48
Tablo 4.5.	Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları	49
Tablo 4.6	Narsistik kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları	49
Tablo 4.7	Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları	50
Tablo 4.8.	Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlik Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları	51
Tablo 4.9.	Empatik Eğilimin Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları	51
Tablo 4.10.	Eleştirel Düşünme Eğiliminin Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları.....	52
Tablo 4.11.	Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları.....	53
Tablo 4.12.	Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşircilik Alt Boyutunun Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları.....	53
Tablo 4.13.	Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları.....	54
Tablo 4.14.	Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları.....	55
Tablo 4.15.	Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları.....	56
Tablo 4.16.	Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunun Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları.....	56
Tablo 4.17.	Empatik Eğilimin Kardeş Sayısına İlişkin Bulguları.....	57
Tablo 4.18	Eleştirel Düşünme Eğiliminin Kardeş sayısına İlişkin Bulguları	58

Tablo 4.19. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Kardeş sayısına İlişkin Bulguları	59
Tablo 4.20. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunun Kardeş sayısına İlişkin Bulguları	59
Tablo 4.21. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Kardeş Sayısına İlişkin Bulguları.....	60
Tablo 4.22. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Kardeş Sayısına İlişkin Bulguları	61
Tablo 4.23. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Kardeş sayısına İlişkin Bulguları.....	62
Tablo 4.24. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunun Kardeş sayısına İlişkin Bulguları	62
Tablo 4.25. Empatik Eğilimin Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları.....	63
Tablo 4.26. Eleştirel Düşünme Eğiliminin Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları ...	64
Tablo 4.27. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Anne eğitim düzeyine İlişkin Bulguları	65
Tablo 4.28. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunun Anne eğitim düzeyine İlişkin Bulguları	65
Tablo 4.29. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları.....	66
Tablo 4.30. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları.....	67
Tablo 4.31. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları	68
Tablo 4.32. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları	68
Tablo 4.33. Empatik Eğilimin Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları	69
Tablo 4.34. Eleştirel Düşünme Eğiliminin Baba eğitim düzeyine İlişkin Bulguları	70
Tablo 4.35. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları.....	70
Tablo 4.36. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları.....	71

Tablo 4.37. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları.....	72
Tablo 4.38. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Baba eğitim düzeyine İlişkin Bulguları	73
Tablo 4.39. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları.....	73
Tablo 4.40. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları.....	74
Tablo 4.41. Empatik Eğilimin Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları.....	75
Tablo 4.42. Eleştirel Düşünme Eğiliminin Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları	76
Tablo 4.43. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları	76
Tablo 4.44. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşircilik Alt Boyutunun Fakülte değişkenine İlişkin Bulguları	77
Tablo 4.45. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları	78
Tablo 4.46. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları	79
Tablo 4.47. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları	79
Tablo 4.48. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunun Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları	80
Tablo 4.49. Empatik Eğilimin Empatik Düzeye İlişkin Bulguları.....	81
Tablo 4.50. Eleştirel Düşünme Eğiliminin Empatik Düzeye İlişkin Bulguları.....	81
Tablo 4.51. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Empatik Düzeye İlişkin Bulguları.....	82
Tablo 4.52. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşircilik Alt Boyutunun Empatik Düzeye İlişkin Bulguları.....	83
Tablo 4.53. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Empatik Düzeye İlişkin Bulguları.....	84
Tablo 4.54. Narsistik kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Empatik Düzeye İlişkin Bulguları	84

Tablo 4.55. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Empatik Düzeye İlişkin Bulguları	85
Tablo 4.56. Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlik Alt Boyutunun Empatik Düzeye İlişkin Bulguları	86
Tablo 4.57. Korelasyon Katsayısı ve Yönü	86
Tablo 4.58. Korelasyon Analizi	87
Tablo 4.59. Empatik Eğilimin Yordanmasına İlişkin Bulgular	89

KISALTMALAR DİZİNİ

- CCTDI : California Eleştirel Düşünme Ölçeği
EEÖ : Empatik Eğilim Ölçeği
NKB : Narsistik Kişilik Bozukluğu
NKE : Narsistik Kişilik Envanteri

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Birey sosyal yaşamı gereği etrafında sosyal çevrede, aile ve arkadaş ortamında kişilerle etkileşimde bulunmak durumundadır. Bu yönde bazen daha sağlıklı bir iletişim olması adına birey kendi ile ilişkisini ve başkalarıyla olan ilişkilerini geliştirmeye başlar. Çünkü hem bireyin hem de bu noktada toplumun daha sağlıklı olması için önemlidir. Kendisiyle sorun yaşayan ve kendi iç çatışmalarını çözemeyen bireyin toplum içinde ciddi çatışmalarla karşı karşıya kalmasının önüne geçilemez. Bu yönde bireyin bazı özelliklerini gözden geçirmesi gerekebilir.

Hayata sadece kendi bakış açısından bakan ve kendisini adeta bir efendi gören kişilerin başkalarını anlayabilecek konumda olabilmemesinin çok zor olacağı ifade edilmiştir. Sevmeyi bilmeyen, sadece sevilme taraftarı olanların ne yazık ki eleştirel düşünmekten uzak olacağı ve ötekileştirme düşüncelerini yoğun yaşayacağı, bu anlamda narsistik kişilik yapısının özelliklerinin mevcut olabileceği düşünüldüğünden böylesi bir araştırma yapma ihtiyacı içinde olunmuştur. Bunun için empatik olmanın daha sağlam bir ruh yapısına ve daha olumlu bir kişilik yapısına sahip olacağı kanaatinde bulunup böyle bir araştırmaya adım atılmıştır.

Yaşamımızda, yakın ve uzak çevremizde empati duygusunun gelişmediği daha doğrusu empatik eğilim adına çok büyük bir çaba sarf edemeyen, eleştirel düşünmekte zorlanan bireylerin niçin böyle oldukları sorgulandığında belki de o tarz bireylerin kişilik yapılarında bazı özelliklerin varlığı göz ardı ediliyor. Buradan yola çıkarak üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik özellikleri ile empatik eğilimlerinin ve bunun yanında eleştirel düşünmenin çeşitli yönlerden araştırılması için adım atılmıştır.

Önce anlamaya çalışmanın hayatımızda önemli bir noktada olması anlaşılmalı, daha tahammül edici duygunun ve eleştirel düşünebilmeyi kolaylaştırır. Empatik olma gergin olma, öfkeli olma ve düşmanlık besleme gibi olumsuz duygularla başa çıkmanın en etkili ve en güvenilir yollardan bir tanesidir. Başkasının değer yargılarını ve bakış açılarını anlamaya çalışmak güçlü bir kişiliğin de göstergesidir (Özkan, 2004).

Dengeli ve düzenli bir yaşamayı bilen kişilerin daha empatik olduğu ve özseverlik duygularının, bencilliklerinin daha makul düzeyde olduğu görülmüştür (Dökmen, 2000).

Goleman (1996), empati duygusunun eksikliğinin kişide bazı olumsuz kişilik yapısının ortaya çıkmasına neden olabileceğini ifade etmiştir. Psikopatlık, duygusal ve fiziksel şiddet ile çocuklara karşı bakışın istismar düzeyde olması gibi bazı olumsuz kişilik yapılarının empati eksikliği olanlarda daha fazla olduğunu bulmuştur.

Ayrıca daha eleştirel düşünebilen, kendisini başkasının yerine koyabilen kişilerde kişilerarası iletişimin daha olumlu ve etkin düzeyde olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum olumsuz kişilik yapılarının ortaya çıkmasına engel olabileceği ifade edilmiştir. Bunun için empatik dinlemenin şart olduğu ifade edilmiştir (Friedman, 1998).

Anderson (1998), empati eksikliğinin başkasına hizmeti engellediğini ve bunun bencillikle ilişkili bir durum olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bu durumun insanın ruh sağlığının yanında fiziksel sağlığını da etkilediğini söylemiştir. Çok bencil, narsist olan kişilerin daha az bencil olan kişilere göre kalp krizi geçirme riskinin fazla olacağını görmüştür.

Empatik olmak sağduyulu olmaktır. Eleştirel düşünebilmektir, tedirginlikten, gerginlikten ve mutsuzluktan uzak kalmaktır. Bu durumun kişilik yapımızla ne denli ilişkili olduğunu gösterdiği görülmüştür (Peale, 1997).

Empatik kişiler, başkalarının dertlerine kayıtsız kalmazlar. Bu onların bencil duygularını da törpülemektedir. Empatik olan kişinin narsist duygularının empatik olmaya göre daha düşük olduğu görülmektedir (Goleman, 1996).

Cüceloğlu (1996), kişinin kendini mutlu etmesinden ziyade başkalarını çıkar gözetmeksizin mutlu etmeye çalışmanın kişiyi daha sağlıklı ve daha sevgi dolu

yapacağını görmüştür. Ancak sadece kendi çıkarlarını düşünen bireylerin tam tersi bir yapıda olduklarını ifade etmiştir.

Narsisizm ve empatik eğilim ile eleştirel düşünme arasında bazı değişkenler noktasında anlamlı bazı değişkenler arasında da anlamsız ilişki olabileceği düşünülmektedir. Ve olumlu bazı vasıfların insan kişiliği üzerinde de etkin rol oynadığı düşünülmektedir. Yukarıda bazı araştırmacıların bu yönlü ifadeleri araştırmanın yerinde olduğunu göstermektedir.

1.2. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özellikleri ve eleştirel düşünme arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2.1 Alt problemler

1. Üniversite öğrencilerinin empatik eğilimleri,
 - a. Cinsiyetlerine
 - b. Yaşlarına
 - c. Anne-baba eğitim düzeylerine
 - d. Kardeş sayılarına
 - e. Gelir düzeylerine
 - f. Okumakta oldukları fakülteye göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik özellikleri,
 - a. Cinsiyetlerine
 - b. Yaşlarına
 - c. Anne-baba eğitim düzeylerine
 - d. Kardeş sayılarına
 - e. Gelir düzeylerine
 - f. Okumakta oldukları fakülteye göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünceleri,
 - a. Cinsiyetlerine
 - b. Yaşlarına
 - c. Anne-baba eğitim düzeylerine

- d. Kardeş sayılarına
- e. Gelir düzeylerine
- f. Okumakta oldukları fakülteye göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 4. Üniversite öğrencilerinin empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 5. Üniversite öğrencilerinin empatik eğilimleri ile eleştirel düşünme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 6. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik özellikleri ile eleştirel düşünme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 7. Üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik özellikleri ile eleştirel düşünceleri, empatik eğilim düzeyini yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı; Üniversite öğrencilerinin empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özellikleri ve eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Empatik olma daha duyarlı bir bireyin olması demektir. Ve bu yönüyle tahammül duygularının daha yüksek olmasını ifade eder. Özellikle toplumsal duyarlılığının artması noktasında bireylerin daha eleştirel düşünebilmesi de bir diğer önemli noktadır. Bu iki olgunun olduğu bir toplumun daha sağlıklı ve daha mutlu olacağını bilmek gerekir. Empatiyi iyi benimseyen toplumun her kesimindeki bireylerin insan ilişkilerinde daha başarılı olacağını unutmamak gerekir. Bu çalışma üniversite öğrencileri üzerinde yürütüldü. Çünkü üniversite öğrencilerinin toplumsal yaşamda, insanları etkileme konusunda etkin olduğunu düşünülmüştür. Ayrıca dolaylı ve doğrudan toplumla kişiler üzerinde olumlu veya olumsuz etkileri olacaktır. Bu çalışma böyle bir eksikliğin olması durumunda önerilerle ve tedbirlerle daha sağlıklı üniversite eğitiminin olması için çabamızı genişleteceği düşünülmektedir.

Toplum içinde tüm olumsuzluklara rağmen eleştirel düşünen ve başkalarıyla paylaşımlarda bulunan bir nesil yetiştirmek için öğretmenlere büyük bir sorumluluk

düşmektedir (Özgür, 2007). Bu çalışma Tıp Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesi'ndeki öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Özellikle doktor-hasta, öğretmen-öğrenci, din görevlisi-halk ilişkilerinin daha empatik ve anlayış çerçevesi içinde olması, toplumun menfaatini düşünen insan profiline yetişmesinin bu doğrultuda önemli olduğunu bilmek gerekir. Araştırma sonunda üniversite öğrencilerinin empatik eğilim ve eleştirel düşünme becerileri düzeylerini görerek eksikliklerini geliştirmeleri düşünülmektedir.

Eleştirel düşünme eğitiminin kişiyi sürekli öğrenmeye sevk ettiği görülmektedir (Derelioğlu, 2004). Araştırmanın sonunda yine üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerileri düzeyi görülüp eleştirel düşünme becerilerinin eksiklikleri telafi edilmesi ve geliştirilmesi düşünülmektedir. Bu yönde üniversitedeki derslerde bu becerilere dönük etkinliklerin yapılması önerilebilir.

Narsistik kişiler eş duyum yani empati yitimi yaşarlar. Dışarıdan ilgiye daha çok ihtiyaçları vardır. Ve kendilerini çok farklı birer kişi olarak görürler, başkalarının övgüleri onlar için çok önemlidir. Duyusal hayatları aktif değildir. İnsan ilişkileri daha sığdır ve eleştiriye açık bir zihinleri yoktur. Başkalarının ilgilerinin ve övgülerinin azaldığı noktada kendilerini yalnız ve mutsuz, huzursuz hissederler (Akt. Gençtan, 2004).

Günümüzde bireyciliğin yanlış algılanıp egoist tavır ve fikirlerin arttığı bir toplumda sağlıklı ve huzurlu bir yaşam olması beklenemez. Bu tarz duygunun yaşamımızdaki rekabet duygusunun da getirdiği paylaşım duygusunun yitimi ve hırslı bir zihnin birbirini beslediğini görmekteyiz. Bu gibi olumsuzluklardan kurtulmak için empati olgusunun zihinlerde ve kalplerde yer etmesi, narsisizmin getirdiği değerlerden sıyrılmak için bu araştırmanın yol gösterebileceği düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada, araştırmaya katılacak bireylerin empatik eğilim ölçeği, narsistik kişilik envanteri, California eleştirel düşünme eğilimi ölçeği (CCTDI) ve kişisel bilgi formunu gerçek durumlarını yansıtacak şekilde içten cevaplayacakları kabul edilmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcılar kendi istekleri doğrultusunda soruları cevaplamışlardır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, kullanılmış olan veri toplama araçları ve Van il merkezinde öğrenim görmekte olan 500 üniversite öğrencisi ile sınırlıdır. Araştırmada ele alınan psikolojik değişkenler, uygulanan ölçüm araçlarının güvenilirlik ve geçerlik boyutlarıyla sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

1.7.1. Narsisizm

Narsisizm Ellis (1898) tarafından özellikle kadınlarda görülen ve cinsel duyguların, kendine hayranlığa yöneltilmesini içeren bir durum olarak tanımlanmış ve ilk defa psikolojide kullanılmıştır (Akt. Atay, 2009). Ellis'in makalesinin 1899' da Nacke tarafından yazılan Almanca özetinde narsisizme gönderme yapması Freud'un dikkatini çekmiştir (Kızıltan, 2000). Freud 1910 yılında yayınladığı makalesinde dipnot olarak narsisizme yer vermiş ve dört yıl sonra narsisizmle ilgili makalesini yayınlamıştır. Bu yazısında Freud narsisizmi cinsel gelişimin bir dönemi olarak ele almıştır. 1931 yılında Freud narsisizmden kişilik tipi olarak bahsetmiştir (Timuroğlu ve İşcan, 2008).

1.7.2. Empati

Empati yani duygudaşlık, bireyin olayları değerlendirirken başkasının bakış açısıyla bakabilme yeteneğidir. Bu becerinin mimarlarından en önemli isim Carl Rogers'tır. Çünkü Carl Rogers bu olguyla ilgili çalışmalarına geniş bir yer vermiştir. Kişinin kendini başkasının yerine koyup onun gözüyle olayları anlamlandırması ve karşı tarafın duygu ve düşüncelerini doğru aktarmasına empati denir (Akt. Dökmen, 2005).

1.7.3. Eleştirel Düşünme

Robert Ennis:” eleştirel düşünmenin akılcı bir noktadan hareketle kararlarımızın şekillenmesi olayıdır. “MatthewLipman:” eleştirel düşünme, sorumluluk bilinci ile becerili olma duygusuyla ilintilidir. Ve sürekli kendini yenileyici ve revize edici bir düşünmedir. ‘Richard Paul:” eleştirel düşünme, düşünmeyi düşünmedir. Yani daha makul düşünmek için söylemeden önceki süreç olan düşündüklerimizi doğru bir zemine oturtmaktır.”(Gearld, 2012).

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

2.1.1. Narsisizm

Narsisizm, belki de modern kültürün toplumun içine koyduğu bir kavram olmuştur. Hangi toplumda yaşarsanız yaşayın başkasını sevmek bir erdemliliklerdir. Kendine tutulma ise kötülüğün kaynağı olarak değerlendirilir. Tabi geçmişten bu yana böyle öğretilerle var olagelmişiz. Günümüzde modernlik adı altında toplumların ve kültürlerin değişiminin tersi yönde ilerlemesi manidardır. Çağımızın salgını, vebası olarak adlandırılan narsisizm illeti yaşantımıza girmiş ve kabullendiğimiz bir doktrin halini almıştır.

Kendimizi sevmenin suç olmadığı, günah olmadığı açıktır. Yalnız bu sevginin kendine tutulma derecesinde olmasının sorun teşkil edeceği de ortadadır.

Çağdaş bir toplumun nasıl olması gerektiği hususunda Calvin ve Luther'in katkıları yadsınamaz. Bu bilim insanları insan mutluluğunun kendisinin ötesinde olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yani mutluluk kendi içimizde ise bunun büyük bir güç olmadığını; ancak başkalarıyla bütünleşmiş olması gerektiğini, kendini düşünmenin ve sevmenin yanında ötekilerle etkileşimde bulunmanın daha etik olduğunu ve modern, çağdaş olduğunu savunurlar (Fromm, 1998).

Narsisizm ve İlk Kullanıldığı Örnekler;

Psikoloji tarihinde bu terimin ilk kullanıldığı örnekler Havelock Ellis ve Paul Nache'e aittir. Ellis 1898'de aşırı mastürbasyonu anlatmak için "Narkissos gibi" ifadesini kullanmıştır. Nache ise 1899'da cinsel sapmaları konu alan bir incelemesinde "narsisizm" terimini ilk kullanan kişi olmuştur. Otto Rank 1911'de narsisizm üzerine ilk psikanalitik makaleyi kaleme almış. Ve onu kibir, kendine hayranlıkla bağlantılı görmüştür. Sigmund Freud 'un özel olarak narsisizm üzerine eğildiği tek yazısı 1914'te

kaleme aldığı ‘‘Narsisizm Üzerine: Bir Giriştir.’’ Narsistik kişilik bozukluğu kavramını ilk kez 1968’de Heinz Kohut önermiştir. Halen DSM-IV-TR’de bir tanı kategorisi olarak yer almaktadır. ICD-10’da ise ‘‘Diğer Özgül Kişilik Bozukluklar’’ başlığı altında yer verilmiştir (Karaçam, 2010).

Görüldüğü gibi narsisizm kavramı yani ‘‘özseverlik’’ farklı olgular için kullanılmıştır. Ancak bugünkü şekline gelmesi bu anlamaların kullanılmasıyla ilişkilidir. Narsist kişi bazen yalan söyler, karşı tarafı rencide edici konuşmalar yaparak hakarete varan ifadeler kullanır. Ayrıca başkalarını sömürmek onun hoşuna gider. Olayları kontrol etmek ister. Kendinden olmayanı yok sayar. Kendi gibi düşünmeyi manipüle etmeye çalışır. Aslında bu özellikler narsist kişinin taciz şekilleridir. Ve en fazla yaptığı taciz şekli duygusal-psikolojik tacizdir. Bu durum onu mutlu, mesut eder. Çünkü taciz, narsistik kişilik bozukluğunun ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Tacizin üç önemli kategorisi vardır:

- 1) Açık taciz: karşıdaki kişiyi açık bir şekilde taciz etmektir. Korkutma, zorlama, dövme, yalan söyleme gibi.
- 2) Gizli veya Kontrollü taciz: Narsisizm, neredeyse tamamen kontrolle ilişkilidir. Kişinin kimliğinin üzerinde durması, kendi güvenliğini sağlaması ve fiziksel, sosyal çevresine hükmetmesiyle ilgilidir.
- 3) Narsistik davranışların tümü ‘‘Kontrol’’ kaybına karşı gelişen panik reaksiyona dayanır. Narsistler zor hastalardır. Çünkü kendi vücutlarının üzerindeki kontrollerini kaybetmek istemezler. Gayet iyi ve uygun çalışıyor gibi görünürler. İnsanlara sezdirmeden yaklaşırlar ve narsistik kontrolün diğer bir formu olarak temas halinde kalmak için onlara zarar verirler (Vaknın, 2010).

Egoyla nesnenin tahterevalli oyunu olarak narsisizm;

Sigmund Freud, ‘‘Schreber Vakası’’ (1911) adlı eserinde narsisizm terimini insan yavrusunun psikoseksüel gelişim sürecinin bir dönemini tanımlamak için kullandı. Freud’un erken dönem yazılarında narsisizm, bebeğin tamamen dış dünyadan kopuk ve kendi içine dönük olduğunu ileri sürdüğü oto- erotik dönemle, dış dünyadaki nesnelere sevgi ilişkileri (object-love) kurduğu dönem arasında yer alıyordu. Narsistik dönemde bebeğin sevgi nesnesi bir bütün olarak kendi bedeni idi. Bir bütün olarak bedene yapılan

ruhsal yatırım, beden parçalarına (ağız, anüs, idrar deliği vb.) dağılmış bir yatırımın olduğu oto- erotik döneme göre daha ileri bir evre olarak tanımlanıyordu. Ancak narsistik dönemde, ruhsal yatırım alan nesne yani beden, oto-erotik döneme göre daha bütünsel bir nesne olsa da, bebeğin kendi iç dünyasına kapanmışlığı (otizm) bu dönemde de sürüyordu (Akt. Kaptanoğlu, 2010).

Freud'un " Narsisizm Üzerine Bir Giriş" (1914) adlı eserinde ise, libidinal enerjinin tutulduğu ve dağıtıldığı yer olarak ego, merkezi bir dönem kazandı. Ego, aynen bir amipin yalancı ayaklarıyla dış nesneye yönelmesi veya dış nesneden uzaklaşıp kendine çekilmesinde olduğu gibi, libidinal enerjiyi kendisiyle nesne arasında dağıtıp toplayabiliyordu. Bir başka deyişle amipin tamamen kendisine döndüğü otostik diyebileceğimiz konum, ileri düzeyde narsistik bir konumdu. Libidinal enerjinin sınırsız olmadığı düşünüldüğünde, egonun denetimindeki enerjinin ekonomisi, tahterevalliye benzer bir mekanizmayla işliyordu. Yani libidinal enerji nesneye yatırılırsa, "nesne-libidosu" artacak, "ego-libidosu" azalacaktı, yatırımda egoya kayma olursa, "nesne-libidosu" azalacaktı. Bu işleyişi narsisizm veya kendini sevmek bağlamında ele alırsak, libidonun, "nesne-libidosu" ve "ego-libidosu" olarak nesneye veya egoya yaratılması ve egonun bu yatırımlar yoluyla nesneyi veya kendisini sevmesi söz konusuydu. Freud'un, "sevgi adı altında bir arada toplayabildiğimiz ne varsa tümüne ilişkin dürtülerin enerjisi" olarak tanımladığı libidinal enerjinin, egoyla-nesne, yani narsisizmle-nesne sevgisi arasındaki bu gidiş gelişini, şizofrenisi olan hastalarla ilgili gözlemlerine dayanarak ilk tanımlayan Karl Abraham (1911) oldu (Akt. Kaptanoğlu, 2010).

Freud da onun yaklaşımını büyük ölçüde benimsedi. Abraham'a göre, şizofrenisi olan hastalar, dış dünyaya, nesneye olan tüm libidinal yatırımlarını geri çekerler, şizofrenin kimliğini de başta otistik belirtiler olmak üzere bunun kanıtıdır. O dönemde şizofreni gibi işlevsel psikozlara "narsistik nevrozlar" denilmesinin nedeni de, bu ruhsal tablolarda, dış dünyadan çekilerek egoda toplanmış libidinal enerjinin, narsistik yatırımı ile ilişkiliydi (Akt. Kaptanoğlu, 2010).

Freud'un narsisizm kuramı, çağının fizik alanındaki kuramlarından büyük ölçüde etkilenmiştir. Enerjinin sakınımı ilkesine göre salınım gösteren libidinal enerji, nesneye yatırılırsa egoda, egoya yatırılırsa nesnede azalacaktır (Freud, 2012).

Freud, şiddetli bir nesne sevgisi olan aşkın, egonun enerjisini nasıl boşalttığını, “Grup Psikolojisi ve Ego Analizi” adlı kitabında şöyle anlatır:

“İlk gençlik dönemini yaşayan erkeklerin romantik aşklarında ego, giderek daha iddiasız ve alçak gönüllü bir karakter kazanır, nesne ise zamanla görkemli ve değerli bir aşamaya ulaşarak egonun kendine yönelik sevgisini ele geçirir, bunun sonucunda da egoya, başvuracağı en doğal eylem olarak kendini feda etmek kalır (Akt. Kaptanoğlu, 2010).

Nesne, egoyu adeta yiyip tükenmiştir.” Enerjinin sakınımı ilkesine göre, egodan nesneye doğru sevgi “akışının egoyu tüketmesi olağandır. Ancak narsisizmi, “özdeşim yoluyla diğer insanlar üzerinden kendini sevmeye” olarak tanımlayan Jacques Lacan’a göre, ego ancak sevgi nesnesinden yansıyan kendi imgesinde kendisini sevebilir. Bu bağlamda narsisizm, ötekinden yansıyan bir imge üzerinden, öteki aracılığıyla kendini sevmektir. Lacan, Freud’un narsisizmin ekonomisi için ileri sürdüğü “ya ego ya nesne” formülünü, “hem ego hem nesne” formülüyle değiştirir. Kısaca Lacan’a göre “nesne-libidosu” olmaksızın “ego- libidosu”nun olması, hatta egonun oluşması mümkün değildir. Egonun kendisini nesne ilişkileri üzerinden kurma zorunluluğu, Freud’un tanımladığı, nesnelere dünyasına kapalı, otistik, oto- erotik veya primer narsistik bir bebeklik dönemini olanaksız kılar. Bebeklik narsisizmi, egonun oluşum süreciyle eşzamanlı gelişirken, bir ruhsal yapı olarak egonun kuruluşu da, ötekiyle ilişki içindeki bebeğin beden imgesinin bütünleşmesine koşut ilerler (Akt. Kaptanoğlu, 2010).

Narsisizm, narkisos’un yakışıklılığının kendisine hayran olanlara karşılık vermediği, olağanüstü bir şekilde kendine âşık olan Narkisos’un suya bakıp suda kendini görüp suya atlamasının onun kendine nasıl tutulduğunun karşılığıdır (Akt. Gürel ve Mutel, 2007).

Narsisizm Ellis (1898) tarafından kadınların cinsellik ve bu duygularını kullanıp başkalarını âşık etme yapısı içinde olmaları ifadesini kullanmış ve ilk defa literatürde kullanmıştır (Akt. Atay, 2009).

Jones patolojik narsisizmin başkasını sevmeme, dünyanın onun için yaratıldığını, hayatın merkezinde olduğunu zanneden birinin duygu ve düşüncelerini tanımlar (Akt. Atay, 2009).

Narsisizm tanısı için aşağıdaki özelliklerimden en az beş özeliğin bulunması beklenir.

Narsistik kişilerin özellikleri DSM-IV-TR şu şekilde ifade edilmiştir;

1. Kendini olağanüstü bir noktada görüp över.
2. Kusursuz olduğunu ve sanki en güçlü, en zekisinin o olduğuna inanır.
3. Eşsiz olduğuna kanaat getirir.
4. Beğeni duygusunu çok abartır.
5. Kendisini çok özel olarak görür. Başkasından çok farklı olduğuna inanıp farklı muamele görmek ister.
6. Menfaat olgusuyla harekete eder. Başkasını bu uğurda kullanır.
7. Empati yoksunudur.
8. Esasında kıskançtır. Başkalarının sürekli onu konuştuğunu ve onu kıskandığını düşünür.
9. Ukala bir tutum içindedir (Akt. Köroğlu ve Bayraktar, 2007, s. 92).

2.1.1.1. Egoizm ve Alturizm

Egoizm ve alturizm arasındaki farka bakıldığında egoizmde kendini düşünen bir kişilik vardır hep kendisinin ön planda olmasını ister kendisi için yaşar. Alturizm ise başkaları için yaşamayı kendisi için yol edinmeye çalışır. Egoizm ve alturizm arasındaki dengeyi koruduğumuz zaman empati duygusunu da daha iyi içselleştiririz. Ve eleştirel düşünme olgusuna olumlu farklı bir boyut kazandırılır. Kendine tutulma veya narsisizm diye de hafızalarda yer edinen bu olgu bireyin başkasını hesaba katmadan kendi arzularının peşinde olanı anlatmaktadır. Alturizm başkası için hayat serüvenini benimseyen egoizmin tersi bir durum olarak tanımlanabilir. Bu iki olgunun uçlarında dolaşmak sağlıklı birey ve toplumu oluşturmaz. En iyisi her ikisi arasındaki dengeyi yakalayabilmek gerekir. Bunu yapabildiğimizde daha anlamlı ve mutlu bir yaşayış tarzımız olacaktır. Birey kendisi-başkası arasındaki ince çizgiye dikkat etmek durumundadır (Fromm, 1998).

2.1.1.2. Narsisizm-Sevmek-Eleştirel düşünebilme

Nietzsche ‘‘Zerdüş Böyle Buyurdu’’ adlı kitabında; sevginin başkasını en içten duygularla benimseme olması gerektiğini ve böylelikle bir erdem olacağını anlatmıştır. Sevginin paylaşarak, üretilerek daha güçlü olacağını ifade eder (Fromm, 1998).

Bencil olmamak bireyin kendi özsaygısına yabancılığı getirmemesidir. Başkasının ötekileştirmenin erdemli bir tavırdan uzak olduğu kadar kendi biricikliğini ve saygısını unutup sadece başkasını düşünmek, çok da erdemli ve doğru bir davranış değildir. Başkalarına duyulan sevgi ve muhabbet ile kendimize duyduğumuz ve beslediğimiz sevgi, muhabbet zıt ve çelişkili şeyler değil. Aksine her iki ucun beraber yürümesi daha anlamlı olacağı aşikârdır.

Sevmenin bir güç ve sanatsal bir ifade olduğunu unutmamak gerekir. Bir sanatı icra ederken kendisi-başkası arasındaki inceliği görmemiz sevgi-narsisizm ve empati duygularına nasıl daha pozitif bakmamız gerektiğini bize gösterir. Sevgi, ilgi ve bilginin paylaştıkça büyüdüğünü düşünerek neyi niçin paylaşmamız gerektiği yönünde farkında olan bir toplum, birey yetiştirmek gerekir.

İnsanoğlunun sadece kendini düşünen veya sadece başkasını düşünen bir yapıda olmaması gerektiğini bilmek gerekir. Sevmenin dağılımını yaptığımızda başkası-kendisi arasındaki ölçüyü ve dengeyi iyi hesaplamamız gerektiğini vurgular. Çünkü sevginin üretken bir olgu olduğu bilinmelidir. Ve ancak bu şekilde bencillığe galip gelineceğini unutmamak gerektiğini ifade eder.

Bencil kişi başkasını düşünecek bir tutum içinde olmaz. Başkasının fikirleri ve duygularını görmezden gelir.

Bencil kişi esas itibariyle kendisini çok sevdiği görülür. Ancak temelde bu kişilerin kendilerini sevmekte bile başarısız olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü mutsuz bir yapıya sahip olduklarından ne başkasını sevme ne de kendilerini sevme gücüne sahiptirler (Fromm, 1998).

Narsisizm belki çağımızın hastalığıdır. Sanırım birey olma olgusunu yanlış anlayıp sadece ‘‘ben’’ için yaşamak ve benmerkezci bir yaşam tarzı benimseyip bu doğrultuda hayat yolculuğuna devam etme fikri bizi bencil birer kişi haline dönüştürmektedir.

“Normal” bir kişide narsisizm;

Freud normal bir kişide narsisizm’in anne karnındayken başladığını açıklar. Cenin henüz dış dünyayı fark etmemiştir. Kendi dışında başkalarını, başka nesneyi tanıyamıyordu. Öze dönük bir yapıdadır. Ondan dolayıdır ki her insan esasında bir nebze de olsa içinde bir narsisizm barındırır (Fromm, 1994).

Bu noktalardan hareket ederek cenin ana rahmindeyken mutlak narsisizm içinde olduğu ifadesi cenin sadece kendisine yönelik bir içgüdü vardır. Dış dünyayla bağ kuramamış zaten bunun mümkün olmayacağını ancak dış dünyayla bağ kurması için ana rahmindeki yaşamın mücadelesi onu mutlak narsist yapmaz. Tabii Freud bunu libidosal enerji olgusuyla anlatmaya çalışmıştır. Fakat halen kendini fark etmeyen, keşfetmeyen cenin mutlak narsisizmle itham edilmesi eleştirilecek bir noktadır. Hala mutlak gücü elinde olmayan cenin mutlak narsisizmle ilişkilendirilmesi ve bunun Freud’un ifadesiyle” birincil narsisizm” olarak adlandırmak sanırım Mısır Firavunlarına, Hitlere ve Romalı Sezarlara haksızlıktır. Kendilerini dünyanın merkezinde zanneden ve kendilerinden başkasını hayatlarına dâhil etmeyen herkesin onlara hizmet edecek durumda olduğunun girdabını yaşayan bu isimler narsisizmin en yücesini yaşamaktaydılar. Çünkü güçlerini sınırsız bir şekilde yaşamaya çalışmışlardır. Her şeyin en güzeline ve en iyisine layık hissederler. Bireyler tanrı rolüne girmeye çalıştıkça birey olmaktan kendi olmaktan çıkar. İnsanoğlu nev-i şahsına münhasırdır. Yalnız bu durum diğer insanları ötekileştirmeyi getirmez. Birey olma ve biricikliği kendi egosuna tutulma olgusuyla karıştırdığımız vakit narsisizm denilen illetin ve girdabın içinde kendimizi kurtaramayız ve bu durumu birey olmayla açıklamaya başlarız (Fromm, 1998).

2.1.1.3. Narsisizm ile Megalomanlık

Bu iki kavram arasında da bir bağ olduğunu söylemek yanlış olmaz sanırım. Megaloman kişi mütevazı olmaktan çıkmış adeta kendisini Kaf dağında zannedip başkalarından daha iyi olduğunu düşünüp toplumdan izole olma yolunda bir profil sergilemektedir. Bu bize narsisizmle beraber hareket edebileceğini göstermektedir. Açıkçası megalomanlık ve narsisizm birbirini besleyen temel iki toplumsal bir hastalıktır.

Narsisizm hastalığı kişinin başkasıyla olan ilişkisini olumsuz derecede etkilemektedir. Ve çekilmez bir kişi kılmaktadır. Başkası onu beğenmediğinde, sevmediğinde bu durum onun için hayatın büyük bir anlamı haline gelir.

Sevgisine karşılık göremeyen narsistler, kendi gerçeklik algısıyla sevgisine karşılık vermeyen kadının gerçeklik algısı arasında uçurumların olduğunu görebiliriz. Narsist kişi bu durumu kendi irrasyonel süzgecinden geçirerek karşılık görmeyen sevgisini kabul etmeyerek mantığa bürüyüp esasında “o beni seviyor ancak bana naz yapıyor” gibi çıkarımlarda bulunacaktır (Fromm, 1994).

Narsist kişinin dış dünyayla ilişkisi kesilir. Mesela, her gün defalarca kendisiyle ve bedeniyle ilgilenen, kendisine tutulan kişi bir müddet sonra muhtemelen ilerde sadece kendi hastalığıyla ilgilenecektir. Onun hastalığı en anlamlı ve uğraştırıcı şey olacaktır. Bu hastalığın adı da narsisizm olacaktır. Esasında narsist kişi her ne kadar kendisine âşık olma tutumu içinde olsa bile kendisinden nefret edici hareketlerde bulunur. Yani kendini seven birinin ruh halinin iyi olması gerekir. Ancak narsist kişi kendisini sevmez, kendisiyle bir fiksiyon oluşturmuştur. Bu fiksiyon onu kendisine bağımlı yapmıştır. Bağımlı kişi esasında mutsuzdur. Ve anlamsız bir hayat serüveni içinde olmaktadır.

2.1.1.4. Narsisizmin türleri

2.1.1.4.1. Bedensel veya ahlaksal narsisizm

Bu tarz bir narsisizm, kendini beğenme duygusunu ön plana çıkarır. K. Abraham'ın “olumsuz narsisizm” olgusuyla ilişkili hale getirilebilir. Bunlarda örneğin; başkası için çabalanır görünür ancak; bu çabaları kendi egolarını tatmin ölçüsündedir. Yani esas olan başkalarını sözde iyiliklerine hayran bırakmaktır. Çevremizde muhakkak sadece kendisini ön planda görmek isteyen ve bunun için bunu tavırlarına, söylemlerine yansıtan gizli narsistler vardır. Karşılıklı diyaloglarda ve etkinliklerde bu tür kişiler başkalarını dinliyormuş gibi yapabilme yeteneğine sahiptirler. Ancak temelde hep “kendi” olgusuyla ilgili olur. Başkası onun umurunda değildir. Başkasının güzelliği, başarısı, iyi yürekliliği gibi olumlu yönleri onu ilgilendirmez hatta bu tür kişileri çok kıskanır ve onu kendisinden daha aşağı duruma düşürme çabası içinde olur. Enerjisini

bu yönde harcamaktadır. Başkalarının hayatını kendi hayatına göre düzenlemeye çalışır. Hiçbir hatayı kabul etmez. Başkasının mutsuzluğu onu mutlu edebilir. Bu onun için bazı durumlarda haz kaynağı olabilmektedir. Büyük bir beğeni duygusuyla hareket ederek her kesimin onunla ilgili olmasını ister ve ondan övgüyle bahsetmeleri bu tür bireylerin nefisini okşamaktadır. Tüm gün kendisiyle, aynasıyla yaşamaktadır. Bu onun artık mesleği olmuştur. Mesleğini çok iyi icra edebilmektedir. Boş konuştuğunda bile çok gereksiz bir iş yapıyor olsa bile kendisini, söylemlerini ve yaptığı işi çok önemser. Ve sanki çok hayati bir şeymiş gibi hareket eder. Bu durum onun gerçek hayattan, dış dünyadan ne kadar uzak yaşadığını göstermektedir (Fromm, 1994).

2.1.1.4.2. Tehlikesiz narsisizm-hastalıklı narsisizm

Bu tarz bir narsisizm; narsist kişinin yaptıklarıyla, yarattıklarıyla ve ürettikleriyle kendini gösterir. Heykeltıraş olan birinin kendi eseriyle övünmesini anlatabiliriz. Ortaya konulan eserin, yapıtın gerçeklikten uzak olmadığı bu durumu da sürekli göstermesi için çalışması gerektiğini ifade eder (Fromm, 1994).

Tehlikesiz narsisizmde belki de kişinin kendi çabasında ortaya çıkan ürün ve yapıtlarıyla övünmesidir. Yani haklı bir övgüye layık olduğunu düşünmektedir. Başkasının beğenisini toplamak amacıyla tüm enerjisinin yaratıcılığına ve üretkenliğine vermektedir. Bu durum onu mutlu ve tatmin edecektir.

Hastalıklı narsisizmde; narsist kişi ürettiğinden ziyade sahip olduğuyla övünmekten hoşlanmasını açıklar.

Kişi burada tanrı tarafından verilen bedensel güzelliğiyle ya da atalarından kalan ekonomik zenginlikle övünür. Ve başkalarına egale gelmeye çalışır. Megalomanlık kültürünü içselleştirmeye başlar. Haksız bir övgüye layık olduğunu haklı bir şeymiş gibi lanse eder. Üreteceği veya yaratacağı bir ürün ve yapıt olmadığı/olamayacağı için enerjisini sadece kendi hayranlığına harcamak ister. Ve karşımıza şişirilmiş bir ben ortaya çıkar. Bu durum hastalık derecesinde olan bir ego olacaktır. Başarma duygusunu tatmamış, üretkenliği tatmamış birinin başkası üzerinden prim sağlama fikri veya hezeyanı içinde kendindeki olumsuzlukları gölgeleme babında verilen zenginlikleri ve güzellikleri güç göstergesi haline getirmeye çalışır. Başka kişilerin başarıları onu

alakadar etmez, büyük bir komplekse girip kendi dünyasına âşık olur. Ve yalnızlaşmaya başlar (Fromm, 1994).

2.1.1.4.3. Irksal narsisizm

Bu olguyu en iyi açıklayan belki de Hitler Almanyası ve bugün de Amerika'nın Güneyinde yaşanan noktadır. Her noktada ırksallığı üstünlük ile bağdaştırıp kendilerini üstün ırk görüp başka ırkları, mezhep ve inançları yok saymaktan alıkoymayan bir anlayış ne yazık ki gözlemlenmektedir. Ben beyazım, ben Yahudi'yim veya ben Müslüman'ım, Hristiyan'ım gibi duyguların yüceltilerek başka değerleri değersiz görmek bu anlayışı anlatmaktadır. Irksal narsisizmde din, mezhep, soy gibi olguları da değerlendirmek mümkündür. Siyah-Beyaz kavgası olduğu gibi, Katolik-Ortodoks veya Müslüman-Yahudi-Hristiyan gibi kavgaları da toplumda görmek mümkündür. Bunların temelinde başka ırkı, mezhebi, soyu veya aileyi tahammül duyguları içine almamaktır. Tahammül duygusunu yitirdiğimizde toplumsal narsisizmin bir versiyonu olan irksal narsisizm gibi toplumu huzursuz kılan bir salgın ortaya çıkabilir. Bundan dolayıdır ki insanîyet duygusunu, evrensel ahlak ilkeleri ölçüsünde değerlendirmek, algılamak gerekir (Fromm, 1994).

2.1.1.4.4. Normal narsisizm

Günlük yaşamda kendi yaptıklarıyla övünmek artılarını göstermek eksikleri yüzünden kendine negatif duygular beslemeyi bu narsisizmde anlatabiliriz (Rozenbalt, 2002, s.53; akt. Atay, 2009). Burada bireyin haklı bir övgüye layık olduğu bir zafer, başarı, kazanç varsa bununla taltif dolu olması gerektiği anlaşılabilir. Ve her normal bireyde olabilecek bir tutumdur. Bazı araştırmaların normal bir narsisizmin ruh sağlığına olumlu derecede etki yaratacağını göstermektedir. Bununla ilgili yapılan deneylerde buna dönük bulgulara rastlanmıştır (Joshua, 2007).

2.1.1.4.5. Patolojik narsisizm

Araştırmacıların narsistik kişilik özelliklerinin oluşmasında birleştikleri ortak noktanın erken çocukluk deneyimleri olduğu görülmekte. Çocukluğumuzda yaşadığımız

acı tecrübeler normal narsisizm yerine kronik hale gelebilir (Rozenbalt, 2002, s.53; akt. Atay, 2009).

Genel psikodinamik görüş, çocukluk çağındaki yoksunluklar, acılar, olumsuz yaşantılar, güvensiz yapının oluşması, ihmal ve istismar gibi olumsuz durumlar patolojik narsisizmin gelişimine yol açabilmektedir (Güleç & Köroğlu, 1998, s.742; akt. Atay, 2009).

2.1.1.4.6. Dışadönük narsisizm-içedönük narsisizm

Wink (1991), dışa dönük narsisizmin tanımında narsistik görkemlilikteki; teşhirci, kibirli ve başkalarının dikkat ve hayranlığını kazanıp avunmaya çalışma özelliklerine vurgu yapmış ve Reich'in 1949 yılında fallik narsisizm olarak tanımladığı ve kibirli bir kendine güven, küstah özgüven ve çirkin bir üstünlük görüntüsü ile bağdaştırmıştır. Wink, içe dönük narsisizmi ise bilinçdışı özgüven eksikliği, örtülü depresyon belirtileri ile çalışma isteksizliğiyle ifade etmiştir. Bu tür bireylerin; aşırı duyarlı, tedirgin, çekingen ve güvensiz fakat yakın temaslarda üstencilik tavırlarıyla şaşırtıcı davranışları olduğu ve dışa dönük narsistler de olduğu gibi sömürücülük, hak görme algısı gibi kişilerarası biçimlere bağlı olmayan narsistik özelliklere sahip oldukları öne sürülmüştür (Akt. Atay, 2010).

2.1.1.4.7. Somatik ve serebral narsisizm

Bazı çalışmalarda narsisizmin serebral ve somatik narsisizm diye sınıflandırdığını görmek mümkün. Serebral ve somatik narsistler arasındaki fark narsistik desteklerinin kaynağıdır. Serebral tür ihtiyaç duyduğu narsistik desteği kendi zekâları, akademik başarıları gibi özelliklerinden; somatik ise vücut yapılarından, fiziksel veya seksüel maharetlerinden sağlarlar. Narsistik kişilerde uygun başarıları olmadığı halde üstün olarak tanınmaya ihtiyaç duyarlar (Summer & Summer, 2006, s.402; akt. Atay, 2010).

Narsistler dış görüntülerini yüceltmeye çalışıp karşı tarafa kendi hayranlığını kabul etmeye çalışırlar. Bazen bunu vücutlarını, bedenlerini; bazen de zekâlarını kullanarak elde etmeye çalışırlar.

2.1.1.4.8. Yıkıcı ve yapıcı narsisizm

Narsistler liderlik vasıfları olarak da sınıflandırılmaktadır. Bazı narsist liderler üretken bazıları da üretken değildir. Üretkenler (yapıcı) narsistik özelliklerini hem kendilerini hem de örgütlerini daha iyi konumlara ulaştırmak için bir yol, araç olarak kullanır. Yıkıcı narsistler ise narsistik kişilik özelliklerinden kaynaklı mantıksız ve bilinçdışı beklentilerinin peşinden giderek örgütleri için yıkıcı neticelere neden olabilmektedir. Bu tür liderleri hatırlamamak zor değil. Yakın tarihinde Saddam Hüseyin, Adolf Hitler, Joseph Stalin'in yıkıcı narsisizme örnek olabilecek uygun liderler olduğu ifade edilebilir (Atay, 2010).

2.1.1.5. Narsisizm ve empati

Narsist kişiler, sadece kendilik duygusuyla hareket ettiklerinden empati yoksunluğu içinde olup başkasının nasıl bir vaziyet içinde olduğuyla ilgilenmez. Onlar için tanınma ve onaylanma açlığının giderilmesi temel amaçtır (Paker, 2010).

Narsistik kişi her şeyi hak ettiği duygusunu taşımaktadır. Daha doğrusu olumlu olan her şeyin onun için olduğu hissi vardır. Bu duyguları yaşarken başkasıyla empati duygusunu hissetmez. Başkasının onaylanması ve bu yönde başkasının başarılarının bilinmesi narsistik kişiyi mutlu etmez. Ya da başkasında var olan yaraların kapanması onun için bir anlam ifade etmez.

2.1.1.6. Narsisizm mitleri

1. Narsisizm, gerçekten yüksek olan özsaygıdır; narsisizm genelde yüksek olan özsaygıyla karıştırılır. Narsistlerin yüksek özsaygıları vardır. Ancak bu iki kavram anlamlı bir şekilde birbirinden ayrılırlar. Narsist kişilik bozukluğunda kişi, daha değerli, önemli olduğunu, daha zeki olduğunu ancak daha ahlaklı, ilgili veya sevecen olamazlar. Özsaygıları yüksek olanların daha sevecen ve ahlaklı olmaları bilinen bir gerçektir. Narsistlerin böyle bir endişeleri yoktur.
2. Narsistler güvensizdirler, özsaygıları da düşüktür; birçok kişi narsistlerin esasında kendilerine güvenlerinin olmadığına, kendilerinden nefret ettiklerine inanır. Bu teoriye göre kendilerine verdikleri önem sadece kendileri hakkındaki yerleşik kuşkuları örtmek içindir. Bu düşüncenin izleri

narsisizmin düşük özsaygısının ya da yerleşik bir utanç duygusunun altına gizlenmiş, “boş” ya da “öfkeli” benliğe karşı bir savunma olduğu kuramını ileri süren psikodinamik teorisine kadar sürülebilir. Narsisizmin düşük öz değer için bir maske olduğu ileri sürüldüğü için psikologlar bazen bu teoriye “Maske Modeli” derler. Narsisizm hakkındaki mevcut bilgilerin çoğunun temelinde narsistlerin içten içe düşük özsaygıları olduğu yanlışlığı vardır. Ne var ki dışa dönük narsistlerin öz saygılarının düşük olduğuna ya da içten içe güvensiz olduklarına dair bir kanıt yoktur. Onlar kendilerini gayet güzel severler. Hatta ortalama insanlardan daha fazla severler.

3. Narsistler gerçekten de daha iyi görünümlü, daha zekidirler; belki narsistler özel oldukları inançlarında haklıdırlar. Çünkü gerçekten de özel insanlardır. Gerçekten de güzel veya belli alanda özellikle yetenekli olsanız, narsist olmanız kesinlikle zor olmazdı. Ancak narsist kişilerin ortalamadan daha iyi olduklarını gösteren pek fazla delil yok. Yapılan araştırmalarda narsistlerin tarafsız IQ testlerinde yüksek bir puan almadıklarını ortaya koyuyor. Ayrıca narsisizmle bir genel kültür testinde gösterilen başarı arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ayrıca daha güzel görünümlü değillerdir. Bu tür bireyler fotoğraflarda nasıl olduklarından güzel çıkacaklarını bilirler. Ancak narsistler daha zeki ve güzel olduklarına inanırlar.
4. Biraz narsisizm sağlıklıdır; bazılarımız kendimize hayranlık duymanın dozunu kaçırıyoruz. Kendinizi aşırı ölçüde sevmeden de kedinize hayranlık duyabilirsiniz. Bir miktar narsisizm yararlı mıdır? Sorusu çok anlamlı olmayan bir sorudur. Çünkü en küçük kendi egolarını bile tatmin etmek için insanlara zarar vermek ne kadar anlamlı olabilir ki? Başkalarını incitmek yanlışdır. Ve bu inanç, kendine hayranlığın sağlıklı olup olmadığı hakkındaki durumumuzu gösterir. Başkalarının sıkıntı çekmesine neden olan narsistik davranışlar sağlıklı olmaz.
5. Narsisizm sadece fiziksel kibirdir; narsisizmde sadece fiziksel bir kibir yoktur. Kibir, narsisizmin olumsuz yönlerinden sadece bir yönüdür. Narsistler aynı zamanda maddeci, hak iddia eden, hakarete uğradığında saldırganlaşan ve duygusal yakınlığa kayıtsız kişilerdir.

6. Narsisizm rekabetçi bir dünyada faydalı mı? Sorusuna şu şekilde cevap vermek gerekebilir; rekabet duygusu herkeste belki de olması gereken bir duygudur. Ancak bu anlayışın bireyi sadece ‘ Ben’ yaparsa başkalarının yaşamaya, kazanmaya hakkı yoktur anlayışına götürürse faydadan çok zararlı bir anlayış olacaktır. Özellikle ebeveynlerin çocuklarına başkalarından daha iyi ve mükemmel olmaları için küçük yaştan hatta anne karnından itibaren bu anlayışı yüklemeleri bencil bir nesil yetiştirmektedir. Sınavlardaki fazla rekabetçi anlayışın öğrencilerde oluşturduğu kaygının, heyecanın artışı bu zararlardan sadece bir tanesidir. Ya da bireye sen en iyisine layıksın başarı ve kazanç için her şey mübahtır anlayışı başka bir felaketi doğurmaktadır (Twenge & Campbell, 2010, çev. Korkmaz).

2.1.1.7. Narsisizm ve ebeveyn davranışları

Narsisizme neden olabilecek ebeveyn davranışlarının, tutumlarının olduğunu ifade eden bazı araştırmacılar mevcuttur. Kohut, annenin tutarsız bir davranış içinde olmasını bir neden olarak görmüştür. Kernberg ise ebeveyn tutumlarının bireyin ileriki süreçlerde bazı kişilik bozukluklarına neden olabileceği ve narsist bir kişinin ortaya çıkmasına neden olabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca Horney de buna benzer bazı ifadeler kullanmıştır (Akt. Atay, 2010).

Açıkçası ebeveyn tutumlarının kişilik gelişimi üzerinde etkisi yadsınamaz. Sonuç itibariyle bazı davranışlar belli bir kültürlenme süreci ile rol-model süreciyle kazanılır. Bundan dolayıdır ki çocuklarımızın olumlu bir kişilik gelişiminden geçmeleri için ebeveynlerin daha uygun, tutarlı ve isabetli davranmaları gerekmektedir.

2.1.1.8. Öğrenilmiş Narsisizm

Hayat boyunca erken çocukluktan itibaren birey bir öğrenme sürecindedir. Bu öğrenme süreci farklı yollarda olabilmektedir. Albert Bandura'nın sosyal öğrenme kuramı ya da Thorndike'nin etki kanunu bazı davranışların başkalarını gözlemleyerek, model alma yoluyla olduğunu veya bir davranışın sonucuna karşılık gelen tepki süreciyle öğrenildiğini bilmek gerekir. Narsisizmin bazı yönlerini taklit etme ile model alma yoluyla öğrenildiğini ifade edebiliriz.

Narsistik kişilik davranışlar bir başkasının üstenci ve kendine odaklı davranışlarının bir kazanımla sonuçlandığı durumların taklit edilmesi ile mümkün olabilir. Bu tür davranışlar öğrenilmiş narsisizm olarak adlandırılır (Atay, 2010).

Patolojik temelli narsisizmi ve öğrenilmiş narsisizmi birbirinden ayırmak güçtür. Aralarındaki en önemli fark, çok sayıda kişiyi kontrolleri altında tutmakta daha başarılı olmalarıdır. Öğrenilmiş narsisizmde patolojik narsisizme göre kişinin davranışlarındaki problemlerle yüzleştiklerinde bir değişim gösterebilmektedirler (Lubit, 2002, s.133, akt. Atay, 2010).

2.1.1.9. Narsisizm boyutları

Emmons (1984,1987), Narsistik kişiliğin boyutlarını 4 boyut olarak değerlendirmiştir. Ve bu boyutların uyumluluğuna bakmıştır. Bu boyutlar; otorite, kendisine olan hayranlık duygusu, kendisine yönelik çok ilgili olma duygusu, üstün olma çabası ve haksızlığına rağmen hak iddia etme duygusu olarak tanımlamıştır (Vazire, Nacimann, Rentfrow & Gosling, 2008, s.1441, akt. Atay, 2010).

Roskin ve Terry (1988) Emmons tarafından ortaya atılan bazı boyutlarda fazla anlam olduğundan bu boyutlara farklı bir bakış getirmişlerdir ve bu dört faktörü yedi faktöre ulaştırmışlardır. Bu boyutlar da; sömürü, teşhircilik, hak iddia etme, otorite, üstün olma, yeterli olma ve kendine olan beğenme duygusu şeklindedir. 1989 yılında Roskin ve Novacek tarafından yapılan araştırmada otorite boyutunun narsisizmin en uyumlu; sömürücülük ve hak iddia etme boyutlarının ise en uyumsuz yönü olduğu ortaya konmuştur. Narsisizmin olumsuz yönleri olduğu kadar olumlu özellikler de içinde barındıran bir kişilik özelliği olduğu ifade edilebilir (Reidy Zeichner, Foster & Mortinez, 2008, s.865, akt. Atay, 2010).

Roskin ve Terry, narsisizmin tanımını revize ederken yaptıkları araştırmalarda narsisizmin boyutlarını şu şekilde açıklamışlardır;

Otorite: Hâkim olma, kontrolü elinde tutma

Teşhircilik: Yaptıklarını ifşa etme duygusu.

Sömürücülük: Başkasının hakkını görmezden gelme.

Hak iddia etme: Tahammül duygusunun olmaması.

Kendine yeterlilik: Bağımlı olmama

Üstünlük: Başkasından tepeden bakma.

Kendini beğenme: Dünyada en güzel, en yakışıklı, en başarılı olduğunu düşünme.

Narsisizm boyutlarını her narsist değişik ortamlarda farklı gösterebilmektedir (Atay, 2010).

2.1.2. Empati

Empati, başkasının yerine kendini koyma veya onun bakış açısıyla hayatı, olayları anlayabilme sanatı olarak değerlendiriliriz.

Empati kavramı Almandaki ‘‘einführung’’ ve eski Yunandaki ‘‘empathia’’ ile yaşamımıza girmiştir. Empati olgusu hümanist-insancıl yaklaşımının kurucusu olan Carl Rogers’la özdeş hale gelmiştir. Rogers, 1970’li yıllarda bu olgu üzerinde tanımlamasını yapmıştır. Ve günümüzde de mutlak bir geçerlik elde etmiştir (Rogers,1970 ve 1983, çev. Akkoyun. Akt. Dökmen, 1998).

Empatiyi tam manasıyla yaşayabilmek için en öncelikli olarak karşımızdaki kişinin fenomenolojik alanına girmeyi bilmek gerekir. Daha sonra onun duygu ve düşüncelerine iyi anlam vermek gerekir. Ve en sonunda kullanacağımız ifadeleri karşı tarafa en doğru bir şekilde, zedeleyici olmayan bir dille iletmek gerekir ki empati duygusunu hissedebilsin. Karşı tarafı iyi anlamak yeterli değildir. Bunu doğru iletmek önemlidir. Birey beden diliyle, üslubuyla çok doğru ifadelerle karşı tarafla empati kurduğunu hissettirmelidir.

2.1.2.1. Empati ve sempati

Bu iki kavram günlük hayatta sık sık karıştırılan ve bazen birbirinin yerine bilinçsizce bir şekilde kullanılmaktadır. Ancak bilimsel yazılarda, yayınlarda bu ikisi arasındaki fark net bir şekilde ayrılmaktadır.

İlk olarak David Hume ve Adam Smith tarafından incelenmiş olup başkasının acısını çalmak anlamında kullanılmıştır (Dökmen, 1998).

Sempati tamamıyla başkasıyla beraber hareket etmektir. Bir öğrencinin yazılı sınavda kırık not alması öğrenciyi üzüyorsa ve siz bunu fark ederseniz empatidir. Ancak onun gibi üzülseniz, onunla beraber acı çekerseniz bu sempatidir. Açıkçası bireyin kendisinden çok başkası için duygulanmasını anlatmaktadır. Birisine ait olmaya çalışmak, bir gruba ait olmaya çalışmak sempati olgusunu yaşadığımızı; ancak birini, bir grubu anlamaya çalışmak empati olgusunu yaşadığımızı anlatmaktadır.

Sempatik yaklaşım, arkadaşımızın yaşadığı duyguları anladığını söylemek onun için üzülmek ve onun bakış açısına katılmaktır. Hatta onunla birlikte terk eden sevgiliyi yargılamaktır. Sempati bir anlamda tesellidir. Empatik yaklaşım, bu ayrılığın arkadaşımızın hayrına olduğunu gördüğümüz halde, o anda bunları dile getirmeden sadece arkadaşımızı anladığımızı hissettirmek ve kendisini yalnız hissetmemesini sağlamaktır (Gün, 2012).

2.1.2.2. Empati ve Ben-merkezcilik

Bu iki olgu birbirinin tam zıddı olarak değerlendirilebilir. Çünkü başkalarının fenomenolojik alanını anlamaya çalışmak için bencil ve benmerkezci duygulardan irak olmayı gerektirir ki tarafsız bir bakış açımız olsun. Belki de empatik anlayışın temelinde ‘ben’ duygularından biraz olsun kurtulmaktır. ‘Biz’ anlayışını biraz sergilemeyi gerektirmektedir.

Benmerkezcilik (ego centrisim) kavramının çocuklardaki dil ve düşünce gelişiminde mevcut olduğunu savunan Piaget bunu ortaya atan ilk kuramcı olmuştur (Dökmen, 1998).

Zihinsel gelişim dönemlerinde işlem öncesi dönemde çocukların benmerkezci davrandıkları gibi ergenlik çağında da böyle bir tutumdan bahseder. Benmerkezci olan biri başkalarına karşı hakikatlere kördürler. Onların ne düşündüklerini, hissettiklerini yeterince kavrayamazlar. Açıkçası başkasının perspektifine, ne düşündüğüne ve ne hissettiğine anlam veremeyen benmerkezci kişiler başkası-kendisi arasındaki anlam verme sürecinde başarılı olamamaktadır. Benmerkezciliğin ileri boyuttaki patolojik rahatsızlık narsistik kişilik bozukluğudur. Böyle bir kişilik empatik anlayış ve eleştirel bakıştan uzak bir anlayış sergilemekten kendisini alıkoyamaz (Dökmen, 1998).

2.1.2.3. Aşamalı empati sınıflaması

2.1.2.3.1. Onlar basamağı

Bu basamakta bireyin duyguları, düşünceleri üzerinde durulmaz. ‘‘Başkaları ne der’’ mantığıyla hareket edilir. Kendisi için yaşayan bir kişilik yoktur. Normlar, başkalarının normlarına göre düzenlenir. Ve buna göre bakış açısı oluşturulur. Bir problem varsa toplumun ne düşündüğü ve ne hissettiği ehemmiyetlidir (Dökmen, 1998).

2.1.2.3.2. Ben basamağı

Bu basamakta kişi kendisini merkeze alarak başkasını düzenlemeye başlar. Problemini anlatan kişiyi dinler ancak hemen akabinde kendi problemlerini anlatarak empatik anlayışı çok da hissetmez. Başkasının sorununu ona havale edip kendisini duygularıyla ve fikirleriyle tatmin etmeye çalışır. Yeterli düzeyde empatik bir anlayış olmaz. Bencil davranmaya çalışır (Dökmen, 1998).

2.1.2.3.3. Sen basamağı

Bu basamakta kişi kendisini başkasının yerine koymakta ve onun rolüne girmeye çalışır. Olaylara onun algısal alanıyla bakar. Doğrudan doğruya kendi düşüncelerini söylemez. Karşı tarafı iyice dinleyip onun duygularına, düşüncelerine anlam vermeye çalışır ve karşı tarafa bunu iyi bir şekilde hissettirmeye çalışır.

Dökmen’e göre (1998) bu üç temel empati basamağını kapsayacak şekilde on altı basamak oluşturuldu. Bu basamaklar sırasıyla en makul olmayandan en makul olana doğru sıralanmıştır.

1. Başkasının bireyin sorunlarına yönelik düşündükleri: toplumsal normlara göre hareket edilir.
2. Eleştiri: Yargılama süreci mevcuttur.
3. Akıl verme: Akıl verme süreci hâkim.
4. Teşhis: Teşhis süreci mevcuttur.
5. Bende de var: Aynı sıkıntı bende de var deyip kendisinden bahseder.
6. Benim duygularım: Dinlediği problemin karşısında duygularını ifade eder.

7. Destekleme: Karşısındakini onaylar, destekler.
8. Soruna eğilme: Sorunu irdeler, araştırır, sorular sorar.
9. Tekrarlama: Özetleme yaparak dinlediğini hissettirir.
10. Derin duyguları anlama: burada kişi kendisinin başkasının yerine koyar. Onu anlamaya çalışıp karşı tarafa iletmeye çalışır. Onun duygularını, düşüncelerini fark eder. Ona ifade eder.

Bu basamaklarda görüldüğü gibi 1. Basamak onlar basamağını; 2, 3, 4, 5 ve 6. basamaklar ben basamağını; 7, 8, 9 ve 10. basamaklar ise sen basamağını ihtiva etmektedir.

Empati düzeyleri veya basamaklarıyla ilgili Carl Rogers farklı bir şekilde açıklamaktadır. Empati kurucularından olan insancıl yaklaşımın öncülerinden olan Carl Rogers:” ideal bir terapist de her şeyden önce empati beceri olmalıdır.” der. Carl Rogers’a göre 6 empati seviyesi beynin değişik bölgelerini ihtiva etmektedir. Bu seviyeleri çıkabilmek için psikolojik ve ruhsal olgunluk kazanmayı kendimize yol edinmek gerekir (Gün, 2012).

2.1.2.4. Empati türleri

2.1.2.4.1. İçgüdüsel empati

Her canlı organizmanın dünyaya geldiğinde ait oldukları temel empatidir. Farklı türde hayvanların kendi türleriyle iletişim içinde oldukları bilinir. Tüm hayvanların dayanışma ve yardım için kendi cinslerine sinyal verdikleri ortadadır. Bir kedi acı çektiğinde onu gören başka bir kedinin de acı çektiğini ve bu manada yalnız bırakmadığı aşikârdır. Örneğin cinayet gibi olaylarda, olumsuz bir atmosferde bitkilerin tepkilerinin ya da vaziyetlerinin değiştiğine dair sinyaller olduğu bilinmektedir (Gün, 2012).

2.1.2.4.2. İlişkisel empati

Bu empati düzeyinde her canlı organizmanın en yakın ilişki içerisinde olduğu canlıya karşı tepkileri anlatır. İlgili olduğumuz ve ilişkide bulunduğumuz kişi/canlı ne kadar yakınsa bu minvalde ilişkisel empati olgusu daha anlamlı yaşanacaktır. Ve daha

duyarlı bir tepki doğacaktır. Bir babanın veya annenin çocuklarında gördüğü olumlu-olumsuz duygularına karşı ebeveynlerde zuhur eden duygusal tepkiler buna en güzel bir örnektir. Veya köpeklerin onu okşayan, besleyen ve bakan sahibini yıllar geçse de unutmaması bu manada sevgi göstergesi içinde olması hayvanlarda da yakın ilişkiler içerisinde bulunan noktalarda ilişkiisel empati olgusunun yaşandığı aşikardır (Gün, 2012).

2.1.2.4.3. Deneyimsel empati

“Bekara karı boşamak kolaydır.” deyimi ile “damdan düşenin halinden damdan düşen anlar.” deyimi deneyimsel empati seviyesini bize açıklar. Aynı olayı tecrübe etmiş kişiler birbirleriyle duygusal noktada aynı dili konuşma ihtimalleri yükselir. Örnek verecek olursak, en iyi uyuşturucu bağımlılığı terapistleri eski bağımlılardan çıkar. Çünkü kendisi bağımlılığı tecrübe etmiştir. Bir bağımlının neler yaşadığını çok daha iyi bilir. Zamanında kendisine yaklaşılmasını istediği şekilde davranır bağımlıya. Onu anladığını hissettirir. Kurduğu empati, bağımlının uyuşturucudan özgürleşmesi için tam da aradığı psikolojik ortamı, güven ortamının yaratır. Bağımlı kişi ihtiyacı olan morali bulur. Motive olur. Bağımlılıktan özgürleşmenin sandığı kadar zor bir şey olmadığını görür. Bunu başarmış kişi yanındadır. Artık atacağı adım sadece bir seçim yapmaktır (Gün, 2012).

2.1.2.4.4. Temel empati

Empati olgusu geliştirilebilen ve öğretilen-öğrenilebilen bir olgudur. Karşı tarafla hemhal olabilmek, dinlediğini hissettirmek, göz kontağı kurmak, beden dilimizle karşı tarafı anladığımızın mesajını vermek temel empatinin ölçütleridir diyebiliriz (Gün, 2012).

2.1.2.4.5. Gelişkin empati

Bu empati seviyesi öngörü sahibi olmamızı gerektirir. Sezgilerle, içgörü ile karşı tarafın niyetini, arzularını ve ifade edemediği kaygılarını algılamayı açıklar. Çözüm üretme seviyesidir diyebiliriz (Gün, 2012).

2.1.2.4.6. Yüksek empati

Burada empatik kişi daha duyarlı, anlayışlı, adalet duygusu yelpazesini geniş tutan, şefkat ve sevgiyi hayatında bir amaç kılan kişiyi anlatır. Bu belki de empatinin kendini gerçekleştirme denilebilir. Empatik dinlemek, empatik anlayışı sergilemek bu seviyedeki kişilerin bir doğası ve hayat tarzı haline gelmiştir. Spontan davranan bu kişilerde güven, sevgi, dürüstlük gibi erdemler vazgeçilmez değerlerdir (Gün, 2012).

2.1.2.5. Empati ve iletişim

Empati ile iletişim kavramları birbiriyle doğru orantılıdır. Daha doğrusu daha uygun iletişim empati ile bütünleşmiş iletişimdir. Mesajların doğru yere doğru zamanda ve doğru bir şekilde gitmesi için üslubumuzun karşı tarafı tatmin ve mutlu etmesiyle ilgilidir. Kişilerarası iletişimde farklı olumsuz süreçlere mahal vermemek için empatinin yaşanılması karşılıklı ilişkilerde daha anlamlı bir reaksiyonu sağlayacaktır. Yargılamadan, eleştirmeden, teşhiste bulunmadan karşı tarafla duygudaş olabilmek empati duygusunu benimsemekle gerçekleşecektir (Cüceloğlu, 1993).

Dökmen (1998)'e göre üç tür iletişim olduğu bunlardan en sağlıklısının ve en olması gerekenin empatik iletişim olduğunu, çatışmalı ve çatışmasız iletişimin empatik iletişime göre doğru bir iletişim tarzı olmadığını savunmuştur.

2.1.2.6. Empati ve benlik durumları

Daha uygun bir empatik anlayışın; anne-baba, yetişkin ve çocuk benlik durumlarıyla alakadar olmayı esas aldığını bilmekte fayda vardır. Bu benlik durumlarına yeterli düzeyde sahip olmak gerekir. Yetişkin benlik durumu ile empati olgusunda birey benmerkezci bir tavırdan uzaklaşması için, başkalarıyla iletişime girdiğinde onun fenomenolojik alanını anlaması için yetişkin rolüne sahip olması gereklidir. Çocuk benlik durumu ile empati olgusunda birey daha üretken, spontan davranabilmesi için karşı tarafın problemine eğilip meraklanması adına çocuk-benlik durumu rolüne girmesi gerekir. Çünkü yetişkin rolü salt yeterli değildir. Duygusal rol alması için gereklidir. Ana-baba benlik durumu ile empati durumunda empatinin iletilmesi ve yardıma ihtiyaçta bulunulması gereken kişiye cevap verebilme adına ana-baba rolü lüzumlu ve gereklidir (Dökmen, 1998).

2.1.2.7. Empatik dinleme

Empatik dinlemeyi, ‘‘ can kulağıyla dinlemek’’ deyimiyile tanımlayabiliriz. Can kulağı; yüreğimizin, gönlümüzün kulağıdır ve karşı tarafı aktif dinlediğimizi gösterir. Karşımızdakini anlamak ve bunu hissettirmek için aktif bir çabayı gerektirir. Karşı tarafa güven, samimiyet ve içtenlik olgularını yansıtmak için empatik dinlemeyi benimsemek gerekir. Böylece karşı taraf kendisini dilenildiğini, değerli olduğunu hisseder, yalnızlaşmaz.

Richard Salem, empatik dinlemenin taraflar üzerinde ne derece derin bir etkisi olabileceğine ilişkin şu örneği vermektedir: Amerika’da bir dönem bir otoyol inşası dolayısıyla çıkan anlaşmazlıkta ABD Kamu İlişkileri Servisi Eşbaşkanı Sonathan Chace arabulucu olarak çağrılır. Yeni yapılacak otoyolun, toplu konut projesinin tam ortasından geçmesi planlanmakta ve konut sakinleri duruma şiddetle karşı çıkmaktadır. Haftalar süren protesto gösterilerinin ardından taraflar arabulucuya gitmeyi kabul ederler. Sonunda, toplu konut sakinleri otoyol yapımına razı olurlar. Hem de çok az bir çıkar karşılığında. Son toplantı bittiğinde konut sakinlerinin temsilcisi yerinden kalkıp Jonathan Chace’in yanına gelir, adamın elini sıkıp, diğerlerinden farklı olduğu için teşekkür eder. Chace’’Nasıl bir farkım vardı?’’ diye sorar. ‘‘dinlediniz’’ diye cevap verir adam. ‘‘ Söylediklerimize aldırış eden bir tek siz oldunuz’’ der (Gün, 2012).

Empatik dinleme karşı tarafın farkında olmak, olumlu bir intiba uyandırmak, güven verici olmak, şeffaf olmak ve onu anladığımızı beden diliyle iletebilmek, sorgulamadan, nasihat etmeden, konuya odaklanıp onun sözünü kesmeden onunla duygudaş olmaktır.

Empati ayrıca geliştirilebilir, öğretilir, bir olgudur. Empati anlayışından uzaklık narsistik ve anti sosyal davranış bozukluğuyla kendini gösterebilir. Gerçekten bu anlayıştan uzak kalanlar başkasını sevmekte zorlanır ve başkasının tercihlerine saygıda bulunmayarak sömürücü bir bakış açısı edinir. Bazen saldırganca tavırlarını da görebiliriz. Merhamet, adalet duygusu gibi erdemlerden uzaklaşıp her olaya sadece kendi penceresinden bakar ve bu onu tatmin eder. Empati bir yetenektir denebilir. Aslında doğal bir yetenektir. Çünkü çocuklar saflık ve şeffaflık üzerine doğarlar. Ancak büyüdükçe kimlik kazanma sürecinde bazıları bu doğal yeteneğinin yerine farklı kanallara yol alabilirler. Ancak daha empatik bir aile ve toplum içinde büyüyenler bu

duyguyu daha iyi benimser ve daha kolay geliştirebilirler. Bu ortamlarda yaşamlarını idame eden çocuklar daha uygun bir rol-model kazanacaktır.

Empati yeteneğini geliştirmek için;

İnsanların duygu diline odaklanın, karşınızdaki mutlu mu? Üzütülü mü? Kızgın mı? Endişeli mi? Sevinçli mi?

Bazı insanlar duygularını göstermezler. Ama onları dikkatli gözlemlendiğinizde beden dillerinden, mimiklerinden, ses tonlarından, duruşlarından çok şey anlayabilirsiniz.

Beden dilini görmenizin, ses tonunu duymanızın mümkün olmadığı durumlarda; örneğin e-posta ile iletişim kurduğunuzda, karşınızdakinin yazış tarzından çok şey anlaşılabilir.

İnsanların nasıl hissettiklerini anlamaya özen gösterin. Örneğin; bir müşteriniz bir şeyle ilgili endişe duyuyorsa ona güven verin (Gün, 2012).

Karşınızdakini rahatlatmak için onu anladığınızı ifade eden sözler söyleyin ve bunu hissettirin. Empati ve anlayışı ile yeteneği sürecine bakıldığında anlam verebilme, karşı tarafa hissettirebilme, başkalarıyla duygudaş olmak ve başkasının olaylara hangi bakış açısından baktığını anlayabilmek bilimselliğin dışında kurguda olsa çoğu edebi eserlere konu olmuş ve kurgular içinde bu kavramların ve ilişkili olduğu etkenleri görmek mümkündür (Fawer, 2014).

2.1.2.8. Hiyerarşi ve empati

Yaşadığımız şu dünyada hiyerarşi her alana yayılmış durumdadır. Bu manada özellikle iş, aile, okul gibi elzem alanlarda daha sağlıklı ve daha üretken ve daha anlayışlı bir atmosfer için empatik olguyu unutmamak gerekir. Daha sağlıklı düşünen ve geleceğini daha olumlu bakışla planlayan bireylerin yetişmesi adına uygun rol-model olması zorunlu olan anne-baba, patron, işveren, eğitimcilerin bu noktada bu atmosferi oluşturmaları gerekir (Dökmen, 1998).

2.1.2.9. Çevre, doğa ve empati

Empati sürecini sadece insan ilişkilerde kullanmak bu olguyu tam olarak anlamadığımızı gösterebilir. Empatik anlayışın hayatımızın tüm alanına etki etmesi gerekir ki tam manasıyla bu anlayışı anlayabilelim. Mesela bu anlayışı çevremizle de, doğayla da kurmak gerekir. Çevremize, doğamıza incitici ve zedeleyici bir tavır takınmamalıyız. Gerçekten de kendimizi bu güzelliklerin yerine koyup nasıl daha hassas davranılması gerektiği hususuna anlam vermeye çalışmalıyız. O güzelliklerden daha olumlu şekilde faydalanmak adına onu tanımalı, onunla muhabbet etmeli ve bu güzellikleri kirli dilimizi ve tavrımızı göstermemeliyiz. Empatik anlayış demek doğaya duyarlı olmak demektir. Kendimize yapılmamasını istediğimiz şeylerin doğa için de yapılmamasını arzulamalıyız (Gün, 2012).

2.1.2.10. Empati ve toplum

Bizi biz yapan temel özelliklerin başında empati yeteneğinin içselleştirilmesi gelmektedir. Empatinin insanoğluna öncelikli olarak kendisini sevmesi ile ilişkili olduğunu ifade edebiliriz. Daha doğrusu kendisiyle olan iletişimimizin empatik anlayış düzeyinde olması topluma bakış açımızı da bu doğrultuda değiştirecektir. Empatik anlayışın yok sayılması toplumda birbirlerini anlamayan, anti sosyal kişilerin, saldırganlık, şiddet, taciz ve başkalarının hak ve hukukunu gözetmeyen bir süreç başlar. Empati yoksunluğu toplumda bir hastalık olarak her yere girmiş durumda, bencil bireylerin hâkim sürdüğü bir toplumda sevgi, erdem, saygı, hoşgörü gibi değerlerin olması ve yaşanması zor görünmektedir. Empati insanca yaşamının bir gereğidir. Birbirlerini anlamaya çalışan kişi sayısı gittikçe azalmaktadır. Bunu yenmenin yollarından birisi, sevgiyi, anlayışı ve empatiyi toplumsal zihniyete ulaşmasını sağlamaktır. Bunun için herkesin herkese karşı olduğu bir toplumda kendimizden başlayıp bu olumsuzlukları yok etmeye çalışmalıyız.

Empati bir yetenektir. Bu yeteneğin herkes de olamayacağı açıktır. Ancak dünyada tahammül duygusunu ve anlayışın, barışın hüküm sürmesini istiyorsak herkesin bu noktada daha yapıcı düşünmesi gerekecektir. Empatik yetenek olgusu her ortamda ortaya çıkarılması gereken bir yetenektir. Evde, evlilikte, işte, okulda bu yeteneğin olması toplumda var olan şiddet, saldırganlık ve taciz gibi olumsuzlukları

azaltacaktır. Herkesin herkese karşı olduğu bir dünyadan ziyade herkesin birbirini anlayacağı bir dünya olması için bu yeteneği öğretmek, öğrenmek gerekir.

Daniel Goleman'ın "duygusal zeka" kavramı lügatimize girdiğinde bir fırtına gibi girmişti. Özellikle iş dünyasında bir mihenk taşı olmuştu. Duygusal zekânın anahtar kelimesi "Empati" dir. Ondan dolayıdır ki empati olgusunu her ortamda sergilenmesi gerekli ve önemsenmesi gereken bir durumdur (Goleman, 1996).

2.1.3. Eleştirel düşünme nedir?

Eleştirel düşünme, bireyin olaylara, olgulara farklı açıdan bakabilmeyi kendisine yol edinmiş ve çok yönlü düşünmeyi becerebilen kendi yanlışlarını görmekten korkmayan ayrıca mantıklı bir süzgeçten olayları geçirip bu noktada hareket eden sürece dâhil olmaktır. Robert Ennis:" eleştirel düşünmenin mantıklı bir süzgeçten sonra karar vermeyi gerektğini anlatmıştır." MatthewLipman:" eleştirel düşünme, iyi bir yargıya götüren becerikli ve sorumlu bir düşünmedir, çünkü içinde bulunduğu bağlama duyarlıdır, kriterler üzerine kurulur ve kendini düzeltici bir yapıya sahiptir."Richard Paul:" eleştirel düşünme, düşündüğünüz esnada düşünmenizi daha iyi bir hale getirmek amacıyla, kendi düşündükleriniz hakkında düşünmedir."(Gearld, 2012).

Bunların her biri muhteşem tanımlardır. Bu tanımları defalarca okumak ve her bir tanımdaki her bir kavram hakkında düşünmek çok faydalı olacaktır. Bu tanımların her biri eleştirel düşünmenin en iyi şekilde nasıl tanımlanabileceği konusunda yapılan çok uzun ve yoğun bir çalışmanın sonucudur. Her bir tanım bir davranışın bir şeyin yani eleştirel düşünmenin varlığını sözcükler yoluyla taşınması çabasıdır (Gearld, 2012).

Eleştirel düşünme olgusundan bahsetmeden önce bununla ilgili teoriyi ele almakta fayda vardır. Eleştiri teori'nin ana uyarıcı özellikleri üç tezden oluşmaktadır.

- 1) Aşağıdaki anlamlardan eleştirel teorilerin insan eylemi için rehber olarak özel konumları vardır. Şöyle ki;
 - a) Bu teorilere inananların aydınlanmalarını yani onların gerçek çıkarlarının nerede olduğunu saptamalarını sağlama amacındadırlar.
 - b) İçkin bir anlamda özgürleştiricidirler.
- 2) Eleştirel teorilerin bilgi içeriği vardır. Bilgi biçimlendirirler.

3) Eleştirel teoriler temel bakımlarından doğa bilimlerinden farklıdır. Doğa bilimlerinde teoriler nesnelleştiricidir. Eleştirel teoriler, dönüşlüdür (Geuss, 2013).

Eleştirel teoriler; özgürleşmeyi, aydınlanmayı, daha ufku geniş öngörü yeterliğine sahip bireyler yetiştirmeyi hedefler. Eleştirel teoriler kendi kendini yenileyebilen bir süreç oluşturur. Aydınlik bir zihin yapısı ve toplum yapısının oluşması noktasında eleştirel teori olgusu bize çoğu noktada farkındalık kazandırır.

Eleştirel düşünme; bilimcilerin, kuramcılarının önemle üzerinde durdukları bir tema olmuştur (Akınoğlu, 2001).

Eleştirel düşünme, farkındalık düzeyi yüksek bireyin başkalarının fikirlerini ve bu süreci doğru anlayabilen, durağan olmayan bir süreci açıklar (Cüceloğlu, 1993).

Eleştirel düşünme ile ilgili son zamanlarda çok fazla tanımlamalar ve çalışmalar yapılmaktadır. Geleneksel bir bakış açısından kurtulup çağdaş ve daha eleştirel bakış açısı kazanmanın önemi gerçeği yadsınamaz. Bilgiyi daha aktif kullanabilmek adına yaratıcı, sorgulayıcı, merak edici, analiz edici bir beyin yetiştirmek gerekir. Bununda bir yolu eleştirel düşünebilen bireyler yetiştirmektir. Bu noktada en büyük pay eğitim sürecine düşmektedir. Eğitim ayağı bu manada sorumlulukların en ağırını almak durumundadır. Artık bilgiyi olduğu gibi kabul eden değil, bilgiyi alıp akıl süzgecinden geçirip, araştıran, analiz eden bireylerin olması çağımızın gereğidir. Ve çağdaş eğitimin gereğidir.

Eleştirel düşünme olgusunun tek bir tanımı, anlamı yoktur. Türk Dil Kurumuna göre (1988)’’ Eleştirel sözcüğü, tenkit anlamında kullanılırken; düşünme ise belli analizler sonucunda bir neticeye varmak manasında kullanılmıştır.

Eleştirel düşünme, bir sorunun akıl süzgecinden geçirilip geçerli ve tutarlı bir biçimde inceleme, yargılama ve değerlendirme sürecini de içine alan bilgi, beceri ve istidat bileşkesidir (Kazancı,1989).

Eleştirel düşünme; proaktif bireylerin yargılama sürecini farkında olarak yapabilen, analiz edebilen ve muhakeme yeteneğini açıklayan zihin becerilerini anlatır (Çokluk, 2004).

Eleştirel düşünme sürecinde bazı beceriler mevcuttur. Mesela; önyargılardan uzak tutarlı bir zihin yapısı, etkin bir üslup içinde etkili sorular sorabilme gibi zihinsel beceriler açıklanabilir (Kökdemir, 2003).

2.1.3.1. Eleştirel düşünmenin bazı özellikleri

2.1.3.1.1. Eleştirel düşünme yansıtıcıdır

Eleştirel düşünme, sadece düşünmekten farklıdır. Meta-bilişseldir. Kendi düşünmeniz hakkında düşünmenizi içerir. Eğer çalışılacak konulardan bir tanesinin ‘‘uyum’’ olduğu bir sosyal bilgiler dersine gireceksem, muhtemelen uyum hakkında bazı görüşlerim de olacaktır: ne olduğu, ne kadar yaygın olduğu, insanların uymalarını ya da uymamalarını neyin etkilediği gibi. Kendim için açıkça bu görüşleri formüle etmesem bile bu görüşlere sahibimdir. Her bir görüş bir düşünme örneğidir. Ama eleştirel düşünme olmak zorunda da değildir. Eleştirel düşünme, ancak ben kendi düşünmem üzerinde yansıtma yaptığımda ortaya çıkar. ‘‘uyum’’ konusunda neden bu düşüncelere sahibim? Görüşlerim, gerçekten kendi çıkardığım sonuçlar olduğuna göre hangi kanıtlara dayanmaktadır? Diğer insanlar bu uyum kavramına nasıl farklı biçimlerde bakmaktadırlar? Onların görüşleri ne üzerine temellenmiştir? Onların görüşlerinin mi, yoksa benimkilerinin mi daha doğru olduğunu nasıl söyleyebilirim? (Gearld, 2012).

2.1.3.1.2. Eleştirel Düşünme Standartları İçerir

Eleştirel düşünme benim düşüncemin bir ölçüte göre olmasını içerir. Bir şey hakkında doğru ya da yanlış bir biçimde düşünebilirim. Bir konuyla alakalı ya da alakasız bazen de tam ortasında bir kanıtı kullanabilirim. Doğruluk, alakalı olma ve derinlik birer ölçüt veya standart örneklerindedir. ‘‘eleştirel’’ ve ‘‘ ölçüt’’ kelimeleri ‘‘ yargı ‘‘ olan ortak bir kökenden gelmektedir. Düşünmemin eleştirel olabilmesi için mantıklılık ölçütüne uyan yargılarda bulunmam gerekir (Gearld, 2012).

2.1.3.1.3. Eleştirel düşünme gerçekçidir

Eleştirel düşünme özünde gerçek problemler hakkında düşündürmektir. Eleştirel düşünme hâlihazırda inandıklarınız veya yaptıklarınızın ötesindedir. İyi bir kararlar alakalıdır. Mesela; puzzlelar ve dar problemler belirli özel becerileri ortaya çıkarmak veya onları geliştirmek istediğinizde ara sıra yardımcı olabilir. Fakat bu beceriler bile ancak siz onları gerçek hayat ortamına bilinçli bir biçimde transfer ettiğinizde bir fayda gösterir. Gerçek problemler genellikle karmakarışıktır. Dağınık sonları vardır. Çoğunlukla açık değildirler. Onları netleştirmek ve onları arıtmak onlarla ilgili düşünmenin bir parçasıdır. Genellikle tek bir doğru cevapları yoktur. Ama yanlış cevapları vardır. Hatta felaket getiren cevapları vardır. Hayatınıza partner olarak alabileceğiniz tek bir doğru insan olmayabilir. Ama seçilmesi kesinlikle felaket getirecek insanlar vardır (Gearld, 2012).

2.1.3.1.4. Eleştirel düşünme mantıklı olmayı gerektirir

Mantıklı düşünmenin kesin kuralları yoktur. Mantıklı düşünmenin başarılı olmasını garanti edecek hatadan arınmış kurallar yoktur. İzlenecek yollar vardır; hatta bazen kurallar vardır. Fakat bunlar her zaman düşünceli bir biçimde izlenmelidir. Bunları bağlama, hedeflere ve tüm gerçeklere duyarlı bir biçimde uygulamanız gerekir. Düşünmenin eleştirel düşünme olabilmesi için mantıklı düşünme olması gerekir.

Eleştirel düşünmeyi araba kullanmaya kıyaslayın. İyi araba kullanmak için kurallar vardır. Fakat sadece kurallar uymak sizi iyi bir şoför yapmaz. İyi bir şoför olmak için kuralları mantıklı bir biçimde uygulamalısınız. Bu ne anlama geliyor? Örneğin; bir sürücünün şeritlerin amacının trafiğin sorunsuz bir şekilde akması sağlamak ve yavaş gidenle hızlı giden arabaların sıkışıklığının azaltmak olduğunun farkında olması, hava ve trafik koşullarına göre, şeritleri nasıl kullanılacağını da etkiler. Dikkat ediniz ki bu mantıklı bir sürücünün şerit değiştirirken farkında olduğu şeylerin açık uçlu bir listesidir.

Bizler genellikle kesin adım adım yapılan prosedürler isteriz ve bir durum kişisel olarak ne kadar önemli veya korkutucu olursa, o kadar çok hatasız kural isteriz. Fakat düşünmemizin doğruluğunu garanti edecek kurallar yoktur. Bu çok önemli veya korkutucu durumlarda da böyledir. Kuralları mantığımızı değerlendirmek için

kullanmaktansa, mantığımızı kuralları değerlendirmek için kullanmalıyız (Gearld, 2012).

2.1.3.2. Eleştirel düşünmenin üç parçası

Eleştirel düşünmenin ilk bölümü olan soru sorma olgusudur. Ve soru sormanın da amaca hizmet etmesi gerekir. İkinci nokta ise soruların akıl süzgecinden geçirip çözmeye çalışmaktır. Üçüncü parça ise çıkarılan neticeye, değerlendirmeye inanmaktır (Gearld, 2012).

2.1.3.3. Eleştirel psikoloji

Eleştirel düşünebilme becerisi ve eleştirel düşünme sürecini daha iyi kavramak adına ‘Eleştirel Psikoloji olgusu önemlenecek bir olgudur. Çünkü eleştirel psikoloji, psikoloji ilmine değişik bir perspektiften bakmayı bize öğretir. İnsanı toplumla ele alıp bu bağlamda anlamaya ayrıca bireyin toplumdan etkilendiği kadar toplumu etkileyebilme sürecinden bahsetmektedir.

Eleştirel psikoloji birçok eleştiri şeklini kapsar. Psikoloji sadece bireye odaklanmaz. Bireyin yanında onun sosyo-kültürel yapısına da odaklanır. Eleştirel psikoloji salt bir paradigmayla bireye odaklanan mevcut sistemi eleştirir.

Eleştirel psikolojinin yaklaşımlarından bir diğeri de disiplinin içindeki bilginin politikası ile ilgilidir. Psikolojik bilgi, araştırma yoluyla bilinmiş masum gerçeklerden oluşan bir bütün değildir. Her türlü bilgi kaçınılmaz olarak onu üreten ve yaygınlaştıran bireylerin sosyal konumları ve politik yaklaşımlarıyla şekillenir. Bununla birlikte diğer tüm disiplinler gibi psikoloji de toplum tarafından oluşturulan ve toplumdan kopuk olarak değerlendirilemez. Tam da bu yüzden psikolojinin soruları ve yanıtlarının da içinde bulunduğu kültürel ve tarihsel bağlamla şekillenir. Bu psikolojik bilginin doğru olmadığı anlamına gelmez; ancak doğrular her zaman için eksiktir. Ve içinde buldukları toplumsal çerçeveye alakadardır (Fox, Prilleltensky ve Austin, 2012).

Eleştirel psikoloji; bireysel olgular, değerler ve inançlardan aşırı derecede vurgu yapmak yerine kolektifliğe, ortaklığa toplum ve toplumlarda ilişkili bir şekilde bir bakış açısı geliştirmektir. Yalnızlaşmış, itilmiş, baskı altında olan grupları görmezden gelmez, birey-toplum, kendisi-başkası olgularını anlamaya çalışan bir akımdır. Özellikle

bireycilik ve empati yoksunluğu yaşanan hayatlarda, yaşamlarda ve toplumlarda eleştirel düşünebilmeyi kendisine yol edinenlerin bu iki illetten uzaklaşabileceğini anlatır. Yani toplumla hemhal olmak bireyciliğin ve bunun ötesi olan narsisizm hastalığından, empatik anlayışın eksikliğinden bizleri biraz olsun kurtarıp bizlere farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır.

2.1.3.4. Eleştirel düşünme eğilimi

Eleştirel düşünebilme noktasına varabilmek ve benimsemek için bu olguya karşı eğilimin olması bunun için çabalanması gerekmektedir. Eleştirel düşünebilme ve geliştirmenin bir eğitim sürecinden bu olguyu daha anlamlı kılacaktır.

Branch (2000)'e göre; eleştirel düşünmenin yedi özelliğinden bahsetmektedir; merak, açık öngörü sahibi olma, örgütlü olma, analiz edebilme, düşünsel bir olgunluk içinde olma, kendine güvenme ve hakikati bulma gibi özelliklerden bahseder (Akt. Seferoğlu ve Akbıyık, 2006).

McGrath(2003) ise eleştirel düşünme becerilerinin analiz edici olma, açık görüşlü olma, arayış içinde olma, örgütlü olma, güven, merak ve olgun olma ile ifade etmiştir (Akt. Emir, 2012).

Doğruyu arama; seçenekler arasında değerlendirme sürecini açıklar.

Açık fikirlilik; bireyin değişikliklere açık olmayı eleştirilere açık olmayı ve duyarlılığı açıklar.

Analitiklik; daha nesnel davranmayı gerektirir.

Sistematiklik; belli bir plan ve program içinde olmayı açıklar.

Kendine güven; akıl süzgecinden geçirdiği süreçlere güvenmeyi anlatır.

Meraklılık; yeniliklere sürekli açık olmayı açıklar.

Olgunluk; zihinsel bir gelişimin olgun olmasını açıklar (Facione & Facione, 1992; Facione, Sanchez, Giancarlo, Facione & Gainen, 1995; akt. Kökdemir, 2003).

2.1.4. Araştırma konusuyla ilgili belli başlı araştırmalar

Empati kurma becerisi ile sosyometrik statü arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, deneklerin empati kurma becerileri sosyometrik statüleri arasında ilişki bulamamıştır. Araştırmacı bu sonucu deneklerin empati kurma becerilerinin düşüklüğüne bağlamıştır (Dökmen, 1987).

Psikodramanın bireylerde empatik beceri geliştirmeye etkisini incelediği çalışmada; birinci sınıfta okuyan danışma öğrencilerine sekiz ay psikodrama uygulaması yapmıştır. Deneme yapılan grubun empatik becerisinin arttığı, empati kurma eğitiminde ise artış olmadığı gözlenmiştir. Sonuca göre, psikodrama ile empatik becerinin arttırılabileceği anlaşılmıştır (Dökmen, 1988).

Psikolojik danışmanlarla yapılan çalışmada empatik becerileri düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı ancak genç psikolojik danışmanların empatik düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. İncelediği araştırmasında cinsiyetle ilgili farklılık bulunamamış. Ayrıca klinikte çalışan psikolojik danışmanların okul ortamında çalışanlara göre daha düşük bir empati düzeyleri olduğu bulunmuştur (Köseoğlu, 1994).

Yaptığı çalışmada, empatik yaklaşıma ağırlık veren ve Danışma eğitimi alan psikologların empatik beceri düzeylerinin psikiyatrisi, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarına göre yüksek olduğunu; psikolojik yardım hizmetlerinde çalışan diğer meslek gruplarındaki personelin empatik eğilim düzeylerinin cinsiyetine ve mesleki kıdeme göre farklılaşmadığını saptamıştır. Öğrenim düzeylerine göre ise; lisansüstü programlara devam eden veya mezun olan Danışma Psikologları ile Psikologların empatik beceri düzeylerinin lisans programlarından mezun olanlara oranla yüksek olduğu görülmüştür. Empatik eğilim açısından meslek grupları ile öğrenim düzeyleri ve mesleki kıdem arasında bir etkileşim olmadığı anlaşılmıştır (Tanrıdağ, 1992).

“Hemşirelik Öğrencilerinin ve Hemşirelerin Psikolojik İhtiyaç Örüntüleri ve Empatik Beceri Düzeyleri” konusunda yaptığı araştırmada, Hemşirelik bölümü öğrencilerinin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları ile hemşirelerin aynı ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Ayrıca Hemşirelik bölümü öğrencilerinin empatik beceri puanı ortalamaları arasında anlamlı fark olduğunu saptamıştır (Yaşar, 1993).

Şahin (1997), Üniversite öğrencilerinin yardım arama davranışları ve boyutlarının, psikolojik belirtiler ile empatik eğilimlere olan etkisinin olduğu bulunmuştur.

Lipsitt (1993), annelerin iletişim şekli ve empatik becerileri ile çocukların empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve araştırmanın sonucunda annenin empatik becerileri ile çocukların empatik becerileri arasında herhangi bir etki olmadığı ancak annenin iletişim şekliyle çocuğun empatik becerisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Akt. Rehber, 2007).

Cengiz (2004), üniversite öğrencilerine uygulanan eleştirel düşünme etkinliklerinin uygulanmayan öğrencilere göre eleştirel düşünme eğilimi ve becerisinin daha yüksek olduğu bu yönde anlamlı farkının olduğu saptanmıştır.

Derelioğlu (2004), üniversite öğrencilerinin denetim odağı inançları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında yaptığı çalışmada anlamlı bir farkın olduğu ancak tersi yönde bu farkın olduğu saptanmıştır.

Dil (2001), Hemşirelik Meslek Yüksekokulu öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleriyle akademik başarıları arasında anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır. Ayrıca son sınıfta okuyan öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin yeni başlayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Akbıyık (2002), yüksek eleştirel düşünme eğilimlerine sahip öğrencilerin düşük eleştirel düşünme eğilimlerine sahip öğrencilerin sosyal veya sözel içerikli ders grupları ile genel akademik veya sayısal ağırlıklı ders grupları arasında anlamlı farkın yüksek eleştirel düşünme eğilimine sahip öğrencilerde pozitif yönde olduğu saptanmıştır.

Özdemir (2005), bireysel ve işbirlikli öğrenme ile eleştirel düşünme becerisi arasındaki ilişkiyi incelemiş, bu çalışma sonucunda üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin daha yüksek olduğu grubun işbirlikli öğrenme ile olan grup olduğu saptanmıştır.

Öztürk (2006), Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme becerileriyle bu becerileri etkileyen boyutları incelemiş. Ve bu çalışmanın neticesinde akademik başarısı, sosyo-ekonomik refahı ve okuduğu sınıf seviyesi yükselen öğrencilerin eleştirel düşünme beceri düzeylerinin de arttığı saptanmıştır. Bunun

yanında şehirde yaşayan öğrencilerin de eleştirel düşünme beceri düzeylerinin arttığı saptanmıştır.

Gadzella, Bernadette, Baloğlu ve Stephens (2002), yaptıkları araştırmada 114 öğrencinin eğitim psikolojisi dersinde ders başarılarıyla eleştirel düşünme eğilimlerinde anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Özellikle yorum yeteneği, akıl yürütme ve çıkarımda bulunma gibi yönlerinin bu yönde anlamlı olduğu görülmüştür.

Cheung ve arkadaşları (2001), Hong Kong Üniversitesinde okuyan öğrencilerden 577 kişiyle yapılan çalışmada öğrencilerin yetiştikleri ailedeki sosyoekonomik düzeyin orta ve yüksek olmasının, yetiştikleri ailedeki sosyoekonomik düzeylerinin düşük olmasına göre eleştirel düşünme eğilimlerinin anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür.

Narsistik kişilik bozukluğu tansını koyabilmek adına bazı ölçütlere gerek vardır. Ve bunun için de bazı testler mevcuttur. Bu testler arasında en önemlilerinden biri olan Narsistik Kişilik Envanteri 1979 yılında ilk defa Dr. Robert Raskin ile Dr. H.C.S. Hall tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmasında ön ayak olan Hakan Kızıltan 200 yılında yüksek lisans tez çalışmasında bu ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yaparak bu testle tanıştırmıştır (Timuroğlu ve İşcan, 2008). Narsistik Kişilik Envanteri 2006 yılında 16 maddelik olarak revize edilmiş ve uygulanabilirliği daha kolay olmuştur (Ames, 2006). Daha sonra Salim Atay tarafından 2009 yılında geçerlik ve güvenirliği Türkçeye uyarlanmıştır. Ve narsisizmin cinsiyet, yaş veya aile durumu, kardeş sayısı gibi demografik özelliklere göre değişim göstermediği saptanmıştır (Atay, 2009).

Ergenlik dönemindeki kişilerle yapılan çalışma ve araştırmalarda narsistik kişilik yapısına yakın olanların kendi düşündükleri dışında farklı düşünmeye tahammül edemedikleri ve daha savunmacı ve hatta saldırgan yapılarının olduğu saptanmıştır (Temel, 2008). Narsistik kişilik yapısına sahip olanların yaş durumları ile bu kişilerin tavırlarındaki ilişkide yaşın bir öneminin olmadığı her yaş grubundaki narsistlerin saldırganca ve aşağılayıcı tavırların olduğu saptanmıştır (Atay, 2009).

Kohut 1977 yılında, narsistik kişilik bozukluğunda "büyüklenmeci kendilik" ve "idealleştirilmiş ebeveyn imagosu" olgularına atıfta bulunmuştur. Narsist tanısı alan kişilerle ile bu tanıyı almayan kişiler arasında yukarıda Kohut'un öne sürdüğü iki olgu

arasındaki anlamlı farkın narsistik kişilik bozukluğu tanısı almayan yani kontrol grubunda anlamlı farkın olduğu saptanmıştır (Anlı ve Bahadır, 2007).

Ancak deney grubu yani narsistik kişilik bozukluğu tanısı alan grupta Kohut'un öne sürdüğü iki olgu arasında anlamlı bir farka rastlanmadığı saptanmıştır. Bu durum Kohut'un kuramını destekler niteliktedir (Akt. Gençtan, 2004).

Erten'in (2008), "Narsistik Kişilerde Cinsellik" adlı çalışmasında narsisizmi kapalı narsisizm olarak ele almıştır. Yani içe dönük yapısı olma, çekingen olma yetersizlik duygusunun olması gibi duyguları kabul etmeyen ve tahammül edemeyen bir yapıyı anlatmaktadır. Yani bu yapıdaki kişilerin veya narsistlerin aşağılık kompleksinde olma duygularıyla baş etmeye çalıştıkları ve buna yönelik başkaları tarafından gelen eleştirileri aşırı derecede içselleştirdiklerini de ifade etmektedir.

Örgütsel davranış ile narsistik yapılanma arasında anlamlı bir düzeyde ilişkinin olduğu bulunmuştur. Yani özellikle iş hayatındaki narsistik kişilik yapısına sahip olanlara bakıldığında bu gibi kişilerin otorite, üstünlük kurma ve motive olma duygularının çok yüksek olması örgütsel ağlarda profil ve iş hayatındaki rol arasındaki ilişkinin önemli olduğu görülmektedir (Atay, 2009).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde yapılan araştırmanın modelini, çalışma yapılan grupları, hangi veri toplama araçların kullandığı ve veri analizinde kullanılan testler veya envanterler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Yöntemi

İlişkisel tarama yöntemi kullanılan bu araştırma betimsel bir araştırmadır. Araştırma Van il merkezinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özellikleri ve eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki belirlenmiştir. Betimsel araştırma, "bir konu üzerinde durumun saptanmasını ifade eder." (Karasar, 2012). İlişkisel tarama ise, "iki veya ikiden fazla değişken arasındaki ilişkiyi ve değişimi amaçlar." (Karasar, 2012). Araştırmamın iki ve ikiden fazla değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemesinden dolayı bu yöntemin uygun olacağına karar verilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 2014–2015 eğitim- öğretim yılında, Van il merkezinde ki Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrencileridir Eğitim Fakültesi (3357 öğrenci), İlahiyat Fakültesi (1309 öğrenci) ve Tıp Fakültesi (550 öğrenci) olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme Van il merkezindeki üniversite öğrencilerinden “küme örnekleme” yöntemi ile seçilmiştir. Yapılan küme örnekleme yöntemi soncunda uygun örnekleme alınan fakülteler şunlardır: Eğitim Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve Tıp Fakültesi olarak belirlenmiştir. Örneklem olarak bu araştırma 500 öğrenci üzerinden yapılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Empatik Eğilim Ölçeği, Narsistik Kişilik Envanteri, California Eleştirel Düşünme Ölçeği (CCTDI) kullanılmıştır. Bunun yanında katılımcılar için araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu da öğrencilerin demografik özelliklerini belirleme noktasında öğrencilere verilmiştir.

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Çalışmada öğrencilere ilişkin demografik bilgileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanıp Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Kişisel Bilgi Formunda katılımcının okumakta olduğu fakülte, yaş, cinsiyet, anne-baba öğrenim durumu, kardeş sayısı ve gelir düzeyi gibi sorular bulunmuştur. Etik kurallar ve gerçekçi cevaplar alabilmek amacıyla araştırma sırasında katılımcılara kimlik bilgilerini içeren sorular yöneltilmemiştir.

3.3.2. Empatik eğilim ölçeği

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ), Dökmen (1988) tarafından bireylerin günlük yaşamdaki empati kurma becerilerini ve empati olgusunun duygusal bileşenini ölçme amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçeğin bazı maddeleri benmerkezci iletişimin içeriğini yansıtmaktadır. EEÖ, likert tipi ölçektir ve 20 maddeden oluşmaktadır. Ve bireyler 1' den 5' e kadar puan vererek o maddedeki görüşe ne düzeyde katıldıklarını belirtmektedir. EEÖ'nün 8 maddesi, bireylerin "evet" işaretleme eğilimlerini dengelemek için negatif cümlelerden oluşmaktadır. Puanlar toplanırken 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15. maddeler tersinden toplanmaktadır. Empatik Eğilim Ölçeğinde alınacak en düşük puan 20 en yüksek puan 100' dür. Toplam puan empatik eğilim puanlarını ifade etmektedir. Puan yüksekse empatik eğilimin yüksek, puan düşük ise empatik eğilimin düşük olduğunu ifade etmektedir.

Dökmen (1988) Empatik Eğilim Ölçeğini 3 hafta arayla üniversite öğrencilerinden oluşan 70 kişilik gruba iki defa uygulamış ve bu iki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki korelasyona bakmıştır. Korelasyonu .82 olarak bulmuştur. Bu çalışmada yine katılımcıların hem tek hem de çift maddeler arasındaki puanların korelasyonu da .86 olarak bulunmuştur.

Tanrıdağ (1992) EEÖ'nin güvenilirliğini Cronbach Alpha katsayısı ile belirlemiştir. Bu çalışmada psikolog, psikiyatrist ve sosyal hizmet çalışmacıları olarak toplam 30 kişi katılmıştır. Cronbach Alpha değerleri sırasıyla .80, .70 ve .79 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Narsistik kişilik envanteri

Narsisizm, son yıllarda artık sadece psikoloji ve psikiyatri alanında değil özellikle yönetim ile örgüt alanlarına da konu olmuş ve narsisizmin bu alanlarda nasıl bir yer edindiği hem yerel hem de uluslar arası çalışmalara konu olmuştur.

Hem yerel hem de ulusal çalışma ve araştırmalarda 2006 yılında revizyonu yapılan Narsistik Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye uyarlanması da yapılmıştır. 16 sorudan oluşan NKE'nin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılarak iç güvenilirliği test edilen testin ilk revizyonunda Cronbach Alpha değeri .57 olarak bulunmuş ancak tekrardan revize edilen envanterin yani NKE'nin güvenilirliği .627 olarak istenen bir değer bulunmuştur (Atay, 2009).

Narsistik Kişilik Envanteri'nin iç güvenilirliği Cronbach'a Alpha testi ile ölçümlenmiştir. Ayrıca yapı geçerliliği için de faktör analizi yapılmış ve 6 faktöre dağılan maddelerin varyansı açıklama değeri de % 60,8 olarak bulunmuştur (Atay, 2009).

3.3.4. California Eleştirel Düşünme Ölçeği (CCTDI)

Bu ölçeğin 7 alt ölçeği mevcut olmakla beraber 75 sorudan oluşmaktadır. California Eleştirel Düşünme Ölçeği yani CCTDI'nin 1990 yılında Amerikan Felsefe Derneği'nin düzenlediği Delphi projesinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. Yapılan analizlerde 7 alt ölçeğin iç tutarlılık katsayılarının Cronbach Alpha değeri .60 ve .78 arasında değişmektedir. CCTDI'nin toplamının iç tutarlılığı Cronbach Alpha değeri ise .90 olarak saptanmıştır (Akt. Korkmaz, 2009).

CCTDI'nin Kökdemir (2003) tarafından standardizasyon çalışması yapılmış ve ölçeğin alt ölçekleri 6 ya ve soru sayısı da 51 soru olarak uyarlanması yapılmıştır. Ve Başkent Üniversitesinde yaptığı çalışmada Cronbach Alpha değeri .61 ve .78 arasında

hesaplanmıştır. Ayrıca iç tutarlılık değeri de .88 olarak saptanmıştır. Toplam varyans değeri de %36.13 bulunmuştur.

CCTDI'nin bazı maddelerinin değerlendirilmesinde tersine hesaplama mevcuttur. Bu maddeler; 5, 6, 9, 11, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 27, 28, 33, 36, 41, 43, 45, 47, 49, 50 olarak uygun görülmüştür. Ve toplam ham puan olarak en yüksek 306 puan alınan bu ölçekte 240 puanın altında puan alanların düşük, 300'ün üzerinde puan alanların yüksek ve 240 ile 300 arasında puan alanların da orta düzeyde puan aldıkları ifade edilir. Buna göre yüksek puan alanın yüksek eleştirel düşünme becerisi olduğu, düşük puan alanın düşük eleştirel düşünme becerisi olduğu, orta puan aralıklarında olanların da orta düzey eleştirel becerilere sahip olduğu açıklanmaktadır.

Bu araştırmada alt ölçekler ayrı ayrı değerlendirme amaçlı kullanılmamıştır. Bir bütün olarak ölçeğin değerlendirmesi yapılmıştır.

3.4. Veri Toplama Süreci ve Analizi

3.4.1. Veri toplama süreci

Bu çalışmada Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tıp Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden oluşan toplam 500 öğrenci üzerinden yürütülmüştür. Rastgele belirlenen katılımcılar arasından hiçbir veri kaybı olmamıştır.

3.4.1. Veri analizi

Çalışmanın analizleri IBM SPSS 20 ve Excel 2010 versiyonu yapılmıştır. Çalışma katılımcıların kişisel bilgileri ile ilgili 6, Empatik Eğilimleri ile ilgili 20, Narsistik Kişilik Envanteri ile ilgili 16, California Eleştirel Düşünme Eğilimi (CCTDI) ile ilgili 51 soru olmak üzere toplamda 93 sorudan oluşmaktadır.

Karşılaştırmalı analizlerde Tek Yönlü Varyans Analizi ve Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmıştır. Boyutlar arasındaki ilişkiler için Pearson Korelasyon Analizleri uygulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

4.1. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Empatik eğilimin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi'ne ait bulgular Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.1.

Empatik Eğilimin Cinsiyete İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{X}	Ss	t	p
Empatik Eğilim	Kız	217	3,42	,41	4,880	,000
	Erkek	283	3,24	,45		

Tablo 4.1 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların empatik eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde kız ve erkek grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t=4,880$; $p<,05$). Bulgulara göre çalışmaya dâhil edilen kadın katılımcıların erkeklere oranlara empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

4.2. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel düşünme Eğilimlerinde Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Eleştirel düşünme eğiliminin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi'ne ait bulgular Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2.

Eleştirel Düşünme Eğiliminin Cinsiyete İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	t	p
Eleştirel Düşünme Eğilimi	Kız	217	208,34	27,42	1,830	0,050
	Erkek	283	203,80	27,52		

Tablo 4.2 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların eleştirel düşünme eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde kız ve erkek grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t=1,830$; $p>,05$).

4.3. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi'ne ait bulgular Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	t	p
Üstünlük Alt Boyutu	Kız	217	,24	,30	-,230	,820
	Erkek	283	,24	,30		

Tablo 4.3 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde kız ve erkek grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t=-,230$; $p>,05$).

4.4. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi’ne ait bulgular Tablo 4.4’te verilmiştir.

Tablo 4.4

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{X}	Ss	t	p
Teşhircilik Alt Boyutu	Kız	217	,26	,32	-,960	,340
	Erkek	283	,28	,32		

Tablo 4.4 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t=-,960$; $p>,05$).

4.5. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi’ne ait bulgular Tablo 4.5’te verilmiştir.

Tablo 4.5.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{X}	Ss	t	p
Otorite Alt Boyutu	Kız	217	,33	,36	-,220	,830
	Erkek	283	,34	,38		

Tablo 4.5 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde kız ve erkek grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t=-,220$; $p>,05$).

4.6. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi'ne ait bulgular Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6

Narsistik kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{X}	Ss	t	p
Sömürücülük Alt Boyutu	Kız	217	,32	,29	1,350	,180
	Erkek	283	,28	,29		

Tablo 4.6. incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında bağımsız gruplar t testi

uygulanmıştır. Bunun neticesinde kız ve erkek grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t=1,350$; $p>,05$).

4.7. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi’ne ait bulgular Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{X}	Ss	t	p
Hak İddia Etme Alt Boyutu	Kız	217	,26	,34	-,060	,960
	Erkek	283	,26	,33		

Tablo 4.7 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde kız ve erkek grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t=,060$; $p>,05$).

4.8. “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi’ne ait bulgular Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlik Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	t	p
Kendine Yeterlilik Alt Boyutu	Kız	217	,26	,29	-2,620	,009
	Erkek	283	,33	,32		

Tablo 4.8 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde kız ve erkek grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t=-2,620$; $p<,05$). Bulgulara göre çalışmaya dâhil edilen erkek katılımcıların kadınlara oranlara kendilerine yeterliliklerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.9. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Empatik eğilimin gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9.

Empatik Eğilimin Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	χ^2	sd	p
Empatik Eğilim	≤ 999 TL	337	3,30	0,44	0,997	2	0,370
	1000 - 2999 TL	112	3,34	0,43			
	≥ 3000 TL	51	3,34	0,43			

Tablo 4.9 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların empatik eğilimlerinin gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek

amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde empatik eğilim ile gelir düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=,997$; $p>,05$).

4.10. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Eleştirel düşünme eğiliminin gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti'ne ait bulgular Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10.

Eleştirel Düşünme Eğiliminin Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{X}	Ss	x^2	sd	p
Eleştirel Düşünme Eğilimi	≤ 999 TL	337	205,10	28,15	2,280	2	0,104
	1000 - 2999 TL	112	210,04	24,22			
	≥ 3000 TL	51	200,82	29,61			

Tablo 4.10 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların eleştirel düşünme eğilimlerinin gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde eleştirel düşünme eğilim ile gelir düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=2,280$; $p>,05$).

4.11. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti'ne ait bulgular Tablo 4.11'de verilmiştir.

Tablo 4.11.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Üstünlük Alt Boyutu	≤ 999 TL	337	0,24	0,30	1,560	2	0,212
	1000 - 2999 TL	112	0,22	0,28			
	≥ 3000 TL	51	0,31	0,30			

Tablo 4.11 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde üstünlük alt boyutu ile gelir düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır (F=1,560; p>,05).

4.12. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşircilik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından teşircilik alt boyutunun gelir düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşircilik Alt Boyutunun Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Teşircilik Alt Boyutu	≤ 999 TL	337	0,23	0,32	0,512	2	0,600
	1000 - 2999 TL	112	0,25	0,30			
	≥ 3000 TL	51	0,29	0,34			

Tablo 4.12 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde teşhircilik alt boyutu ile gelir düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=,600$; $p>,05$).

4.13. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.13’te verilmiştir.

Tablo 4.13.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Otorite Alt Boyutu	≤ 999 TL	337	0,32	0,37			
	1000 - 2999 TL	112	0,34	0,36	1,020	2	0,362
	≥ 3000 TL	51	0,40	0,40			

Tablo 4.13 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde otorite alt boyutu ile gelir düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=1,020$; $p>,05$).

4.14. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.14’de verilmiştir.

Tablo 4.14.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Sömürücülük Alt Boyutu	≤ 999 TL	337	0,29	0,29	1,140	2	0,321
	1000 - 2999 TL	112	0,32	0,28			
	≥ 3000 TL	51	0,35	0,31			

Tablo 4.14 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde sömürücülük alt boyutu ile gelir düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır (F=1,140; p>,05).

4.15. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.15’te verilmiştir.

Tablo 4.15.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Hak İddia Etme Alt Boyutu	≤ 999 TL	337	0,27	0,33	0,640	2	0,530
	1000 - 2999 TL	112	0,23	0,33			
	≥ 3000 TL	51	0,26	0,38			

Tablo 4.15 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde hak iddia etme alt boyutu ile gelir düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=,640$; $p>,05$).

4.16. “Gelir Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.16’da verilmiştir.

Tablo 4.16.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunun Gelir Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Kendine Yeterlilik Alt Boyutu	≤ 999 TL	337	,30	,31	,030	2	,971
	1000 - 2999 TL	112	,29	,32			
	≥ 3000 TL	51	,29	,29			

Tablo 4.16 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun sonucunda kendine yeterlilik alt boyutu ile gelir düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=,030$; $p>,05$).

4.17. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Empatik eğilimin kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.17’de verilmiştir.

Tablo 4.17.

Empatik Eğilimin Kardeş Sayısına İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Empatik Eğilim	0 Kardeş	42	3,21	0,43	2,370	4	0,051
	1-2 Kardeş	69	3,28	0,38			
	3 Kardeş	62	3,43	0,44			
	4 Kardeş	56	3,40	0,38			
	5 Kardeş	271	3,30	0,46			

Tablo 4.17 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların empatik eğilimlerinin kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde empatik eğilim ile kardeş sayısının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=2,370$; $p>,05$).

4.18. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Eleştirel düşünme eğiliminin kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.18’de verilmiştir.

Tablo 4.18

Eleştirel Düşünme Eğiliminin Kardeş sayısına İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{X}	Ss	x^2	sd	p
Eleştirel Düşünme Eğilimi	0 Kardeş	42	193,30	23,03	2,610	4	0,035
	1-2 Kardeş	69	204,23	27,96			
	3 Kardeş	62	206,16	29,54			
	4 Kardeş	56	207,21	25,24			
	5 Kardeş	271	207,76	27,72			

Tablo 4.18 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların eleştirel düşünme eğilimlerinin kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde eleştirel düşünme eğilim ile kardeş sayısının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunduğu saptanmıştır ($F=2,610$; $p<,05$). Kardeş sayısının artması eleştirel düşünmenin de bu doğrultuda geliştiği söylenebilir.

4.19. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.19’da verilmiştir.

Tablo 4.19.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Kardeş sayısına İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Üstünlük Alt Boyutu	0 Kardeş	42	0,30	0,33	1,340	4	0,253
	1-2 Kardeş	69	0,29	0,30			
	3 Kardeş	62	0,26	0,33			
	4 Kardeş	56	0,20	0,32			
	5 Kardeş	271	0,22	0,28			

Tablo 4.19 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde üstünlük alt boyutu ile kardeş sayısının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=1,340$; $p>,05$).

4.20. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.20’de verilmiştir.

Tablo 4.20.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunun Kardeş sayısına İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Teşhircilik Alt Boyutu	0 Kardeş	42	0,37	0,35	1,850	4	0,118
	1-2 Kardeş	69	0,32	0,36			
	3 Kardeş	62	0,27	0,30			
	4 Kardeş	56	0,26	0,32			
	5 Kardeş	271	0,25	0,30			

Tablo 4.20 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde teşhircilik alt boyutu ile kardeş sayısının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=1,850$; $p>,05$).

4.21. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.21’de verilmiştir.

Tablo 4.21.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Kardeş Sayısına İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Otorite Boyutu	0 Kardeş	42	0,48	0,38	2,995	4	0,018
	1-2 Kardeş	69	0,36	0,36			
	3 Kardeş	62	0,35	0,39			
	4 Kardeş	56	0,22	0,33			
	5 Kardeş	271	0,33	0,37			

Tablo 4.21 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde otorite alt boyutu ile kardeş sayısının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunduğu saptanmıştır ($F=2,995$; $p<,05$). Kardeş sayısının az olmasının narsistik kişilik alt boyutlarından otoritenin daha bu yönde geliştiği söylenebilir.

4.22. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti'ne ait bulgular Tablo 4.22'de verilmiştir.

Tablo 4.22.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Kardeş Sayısına İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Sömürücülük Alt Boyutu	0 Kardeş	42	0,31	0,27	1,104	4	0,354
	1-2 Kardeş	69	0,36	0,28			
	3 Kardeş	62	0,32	0,30			
	4 Kardeş	56	0,28	0,29			
	5 Kardeş	271	0,28	0,29			

Tablo 4.22 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde sömürücülük alt boyutu ile kardeş sayısının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=1,104$; $p>,05$).

4.23. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti'ne ait bulgular Tablo 4.23'de verilmiştir.

Tablo 4.23.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Kardeş sayısına İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Hak İddia Etme Alt Boyutu	0 Kardeş	42	0,30	0,35	1,960	4	0,100
	1-2 Kardeş	69	0,35	0,39			
	3 Kardeş	62	0,20	0,32			
	4 Kardeş	56	0,24	0,34			
	5 Kardeş	271	0,25	0,32			

Tablo 4.23 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde hak iddia etme alt boyutu ile kardeş sayısının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır (F=1,960; p>,05).

4.24. “Kardeş Sayısına Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun kardeş sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.24’te verilmiştir.

Tablo 4.24.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunun Kardeş sayısına İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Kendine Yeterlik Alt Boyutu	0 Kardeş	42	0,37	0,34	1,752	4	0,137
	1-2 Kardeş	69	0,30	0,27			
	3 Kardeş	62	0,32	0,32			
	4 Kardeş	56	0,21	0,24			
	5 Kardeş	271	0,30	0,32			

Tablo 4.24 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde hak kendine yeterlilik alt boyutu ile kardeş sayısının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=1,752$; $p>,05$).

4.25. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Empatik eğilimin anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.25’te verilmiştir.

Tablo 4.25.

Empatik Eğilimin Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Empatik Eğilim	Okur-yazar	210	3,27	0,45	4,810	3	0,003
	Değil						
	İlköğretim	198	3,40	0,42			
	Ortaöğretim	62	3,32	0,41			
	Üniversite	30	3,14	0,44			

Tablo 4.25 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların empatik eğilimlerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde empatik eğilim ile anne eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunduğu saptanmıştır ($F=4,810$; $p<,05$).

4.26. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Eleştirel düşünme eğilimin anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti'ne ait bulgular Tablo 4.26'da verilmiştir.

Tablo 4.26.

Eleştirel Düşünme Eğiliminin Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Eleştirel Düşünme Eğilimi	Okur-yazar Değil	210	206,03	28,75	2,040	3	0,107
	İlköğretim	198	206,66	25,11			
	Ortaöğretim	62	207,74	30,16			
	Üniversite	30	193,93	27,25			

Tablo 4.26 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların eleştirel düşünme eğilimlerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde eleştirel düşünme eğilim ile anne eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=2,040$; $p>,05$).

4.27. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti'ne ait bulgular Tablo 4.27'de verilmiştir.

Tablo 4.27.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Anne eğitim düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Üstünlük Alt Boyutu	Okur-yazar Değil	210	0,21	0,29	3,140	3	0,030
	İlköğretim	198	0,23	0,29			
	Ortaöğretim	62	0,31	0,33			
	Üniversite	30	0,34	0,32			

Tablo 4.27 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde üstünlük alt boyutu ile anne eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunduğu saptanmıştır ($F=3,140$; $p<,05$).

4.28. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti'ne ait bulgular Tablo 4.28'de verilmiştir.

Tablo 4.28.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunun Anne eğitim düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Teşhircilik Alt Boyutu	Okur-yazar Değil	210	0,24	0,30	2,460	3	0,050
	İlköğretim	198	0,27	0,31			
	Ortaöğretim	62	0,33	0,36			
	Üniversite	30	0,38	0,37			

Tablo 4.28 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde teşhircilik alt boyutu ile anne eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=2,460$; $p>,05$).

4.29. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti'ne ait bulgular Tablo 4.29'da verilmiştir.

Tablo 4.29.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Otorite Alt Boyutu	Okur-yazar Değil	210	0,29	0,38	2,340	3	0,070
	İlköğretim	198	0,36	0,36			
	Ortaöğretim	62	0,40	0,37			
	Üniversite	30	0,40	0,36			

Tablo 4.29 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde otorite alt boyutu ile anne eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=2,340$; $p>,05$).

4.30. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.30’da verilmiştir.

Tablo 4.30.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{X}	Ss	x^2	sd	p
Sömürücülük Alt Boyutu	Okur-yazar Değil	210	0,28	0,29	0,640	3	0,590
	İlköğretim	198	0,30	0,30			
	Ortaöğretim	62	0,33	0,29			
	Üniversite	30	0,32	0,30			

Tablo 4.30 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde sömürücülük alt boyutu ile anne eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=,640$; $p>,05$).

4.31. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.31’de verilmiştir.

Tablo 4.31.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Hak İddia Etme Alt Boyutu	Okur-yazar Değil	210	0,27	0,34	0,390	3	0,760
	İlköğretim	198	0,25	0,32			
	Ortaöğretim	62	0,27	0,36			
	Üniversite	30	0,22	0,36			

Tablo 4.31 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde hak iddia etme alt boyutu ile anne eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=,390$; $p>,05$).

4.32. “Anne Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.32’de verilmiştir.

Tablo 4.32.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunun Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Kendine Yeterlilik Alt Boyutu	Okur-yazar Değil	210	0,28	0,32	0,720	3	0,540
	İlköğretim	198	0,32	0,30			
	Ortaöğretim	62	0,32	0,30			
	Üniversite	30	0,26	0,29			

Tablo 4.32 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde hak kendine yeterlilik alt boyutu ile anne eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=,720$; $p>,05$).

4.33. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Empatik eğilimin baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.33’de verilmiştir.

Tablo 4.33.

Empatik Eğilimin Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Empatik Eğilim	Okur-yazar Değil	46	3,26	0,47	0,274	3	0,840
	İlköğretim	202	3,32	0,40			
	Ortaöğretim	146	3,33	0,49			
	Üniversite	106	3,32	0,41			

Tablo 4.33 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların empatik eğilimlerinin baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde empatik eğilim ile baba eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=4,274$; $p>,05$).

4.34. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Eleştirel düşünme eğiliminin baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.34’te verilmiştir.

Tablo 4.34.

Eleştirel Düşünme Eğiliminin Baba eğitim düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Eleştirel Düşünme Eğilimi	Okur-yazar Değil	46	212,84	29,58	1,530	3	0,210
	İlköğretim	202	206,61	26,82			
	Ortaöğretim	146	204,13	28,53			
	Üniversite	106	203,33	26,38			

Tablo 4.34 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların eleştirel düşünme eğilimlerinin baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde eleştirel düşünme eğilim ile baba eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=1,530$; $p>,05$).

4.35. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.35’de verilmiştir.

Tablo 4.35.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Üstünlük Alt Boyutu	Okur-yazar Değil	46	0,20	0,29	1,010	3	0,390
	İlköğretim	202	0,23	0,29			
	Ortaöğretim	146	0,24	0,32			
	Üniversite	106	0,28	0,30			

Tablo 4.35 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde üstünlük alt boyutu ile baba eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=1,010$; $p>,05$).

4.36. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.36’da verilmiştir.

Tablo 4.36.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Teşhircilik Alt Boyutu	Okur-yazar Değil	46	0,23	0,31	1,020	3	0,380
	İlköğretim	202	0,26	0,31			
	Ortaöğretim	146	0,27	0,33			
	Üniversite	106	0,31	0,33			

Tablo 4.36 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde teşhircilik alt boyutu ile baba eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=1,020$; $p>,05$).

4.37. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti'ne ait bulgular Tablo 4.37'de verilmiştir.

Tablo 4.37.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Otorite Alt Boyutu	Okur-yazar Değil	46	0,32	0,41	1,580	3	0,190
	İlköğretim	202	0,32	0,38			
	Ortaöğretim	146	0,32	0,35			
	Üniversite	106	0,41	0,37			

Tablo 4.37 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde otorite alt boyutu ile baba eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=1,580$; $p>,05$).

4.38. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti'ne ait bulgular Tablo 4.38'de verilmiştir.

Tablo 4.38.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Baba eğitim düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Sömürücülük Alt Boyutu	Okur-yazar Değil	46	0,25	0,26	1,040	3	0,370
	İlköğretim	202	0,29	0,29			
	Ortaöğretim	146	0,31	0,29			
	Üniversite	106	0,33	0,31			

Tablo 4.38 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde sömürücülük alt boyutu ile baba eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır (F=1,040; p>.05).

4.39. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun baba eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.39’da verilmiştir.

Tablo 4.39.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Hak İddia Etme Alt Boyutu	Okur-yazar Değil	46	0,25	0,35	0,130	3	0,950
	İlköğretim	202	0,25	0,33			
	Ortaöğretim	146	0,27	0,33			
	Üniversite	106	0,26	0,35			

Tablo 4.39 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde hak iddia etme alt boyutu ile baba eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=,130$; $p>,05$).

4.40. “Baba Eğitim Düzeyine Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.40’da verilmiştir.

Tablo 4.40.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunun Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Kendine Yeterlilik Alt Boyutu	Okur-yazar Değil	46	0,30	0,32	0,050	3	0,990
	İlköğretim	202	0,30	0,31			
	Ortaöğretim	146	0,30	0,32			
	Üniversite	106	0,31	0,30			

Tablo 4.40 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde hak kendine yeterlilik alt boyutu ile baba eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=,050$; $p>,05$).

4.41. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Empatik eğilimin fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.41’de verilmiştir.

Tablo 4.41.

Empatik Eğilimin Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Empatik Eğilim	Tıp Fakültesi	162	3,21	0,43	9,090	2	0,000
	Eğitim Fakültesi	159	3,41	0,41			
	İlahiyat Fakültesi	179	3,32	0,46			

Tablo 4.41 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların empatik eğilimlerinin fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde empatik eğilim ile fakülte değişkeninin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunduğu saptanmıştır ($F=9,090$; $p<,05$).

4.42. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Eleştirel düşünme eğiliminin fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.42’de verilmiştir.

Tablo 4.42.

Eleştirel Düşünme Eğiliminin Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{X}	Ss	x^2	sd	p
Eleştirel Düşünme Eğilimi	Tıp Fakültesi	162	196,73	25,05	14,020	2	0,000
	Eğitim Fakültesi	159	211,59	27,57			
	İlahiyat Fakültesi	179	208,76	27,76			

Tablo 4.42 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların eleştirel düşünme eğilimlerinin fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde eleştirel düşünme eğilim ile fakülte değişkeninin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel noktada anlamlı bulunduğu saptanmıştır (F=14,020; p<,05).

4.43. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.43’te verilmiştir.

Tablo 4.43.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{X}	Ss	x^2	sd	p
Üstünlük Alt Boyutu	Tıp Fakültesi	162	0,23	0,31	1,150	2	0,318
	Eğitim Fakültesi	159	0,27	0,30			
	İlahiyat Fakültesi	179	0,22	0,28			

Tablo 4.43 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun fakülte değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde üstünlük alt boyutu ile fakülte değişkeninin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=1,150$; $p>,05$).

4.44. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun fakülte değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.44’te verilmiştir.

Tablo 4.44.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunun Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Teşhircilik Alt Boyutu	Tıp Fakültesi	162	0,29	0,33	1,110	2	0,329
	Eğitim Fakültesi	159	0,24	0,29			
	İlahiyat Fakültesi	179	0,28	0,31			

Tablo 4.44 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun fakülte değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde teşhircilik alt boyutu ile fakülte değişkeninin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=1,110$; $p>,05$).

4.45. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.45’te verilmiştir.

Tablo 4.45.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Otorite Alt Boyutu	Tıp Fakültesi	162	0,36	0,37	1,110	2	0,331
	Eğitim	159	0,34	0,36			
	Fakültesi						
	İlahiyat Fakültesi	179	0,30	0,38			

Tablo 4.45 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde otorite alt boyutu ile fakülte değişkeninin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=1,110$; $p>,05$).

4.46. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti’ne ait bulgular Tablo 4.46’da verilmiştir.

Tablo 4.46.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Sömürücülük Alt Boyutu	Tıp Fakültesi	162	0,28	0,28	2,230	2	0,109
	Eğitim Fakültesi	159	0,34	0,29			
	İlahiyat Fakültesi	179	0,28	0,29			

Tablo 4.46 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun fakülte değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde sömürücülük alt boyutu ile fakülte değişkeninin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=2,230$; $p>,05$).

4.47. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun fakülte değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti'ne ait bulgular Tablo 4.47'de verilmiştir.

Tablo 4.47.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Hak İddia Etme Alt Boyutu	Tıp Fakültesi	162	0,26	0,34	2,440	2	0,050
	Eğitim Fakültesi	159	0,21	0,29			
	İlahiyat Fakültesi	179	0,29	0,35			

Tablo 4.47 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde hak iddia etme alt boyutu ile fakülte değişkeninin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=2,440$; $p>,05$).

4.48. “Fakülteye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Kruskal Wallis-HTesti'ne ait bulgular Tablo 4.48'de verilmiştir.

Tablo 4.48.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunun Fakülte Değişkenine İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	x^2	sd	p
Kendine Yeterlilik Alt Boyutu	Tıp Fakültesi	162	0,31	0,32	0,495	2	0,610
	Eğitim	159	0,30	0,30			
	Fakültesi						
	İlahiyat	179	0,28	0,30			
Fakültesi							

Tablo 4.48 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bunun neticesinde hak kendine yeterlilik alt boyutu ile fakülte değişkeninin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel noktada anlamlı bulunmadığı saptanmıştır ($F=,495$; $p>,05$).

4.49. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Empatik eğilimin empatik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi'ne ait bulgular Tablo 4.49'da verilmiştir.

Tablo 4.49.

Empatik Eğilimin Empatik Düzeye İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	t	p
Empatik Eğilim	Empatik	Düşük	230	2,95	,32	-27,530 ,000
	Düzy	Yüksek	270	3,63	,24	

Tablo 4.49 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların empatik eğilimlerinin empatik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Bunun neticesinde grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında aradaki farklılığın anlamlı olduğu saptanmıştır ($t=-27,530$; $p<,05$). Bulgulara göre çalışmaya dâhil edilen empatik düzeyi yüksek katılımcıların empatik düzeyi düşük katılımcılara göre empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.50. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Eleştirel düşünme eğiliminin empatik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi'ne ait bulgular Tablo 4.50'de verilmiştir.

Tablo 4.50.

Eleştirel Düşünme Eğiliminin Empatik Düzeye İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	t	p
Eleştirel Düşünme Eğilimi	Empatik	Düşük	230	197,87	24,33	-6,130 ,000
	Düzy	Yüksek	270	212,50	28,36	

Tablo 4.50 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların eleştirel düşünme eğilimlerinin empatik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Bunun neticesinde grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında aradaki farklılığın anlamlı olduğu saptanmıştır ($t=-6,130$; $p<,05$). Bulgulara göre çalışmaya dâhil edilen empatik düzeyi yüksek katılımcıların empatik düzeyi düşük katılımcılara göre eleştirel düşünme eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.51. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun empatik düzeye göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi’ne ait bulgular Tablo 4.51’de verilmiştir.

Tablo 4.51.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Üstünlük Alt Boyutunun Empatik Düzeye İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	t	p	
Üstünlük Boyutu	Alt Empatik Düzey	Düşük	230	,229	,23	,300	,450
		Yüksek	270	,249	,25		

Tablo 4.51 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun empatik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Bunun neticesinde grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında aradaki farklılığın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($t=,300$; $p>,05$).

4.52. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun empatik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi’ne ait bulgular Tablo 4.52’de verilmiştir.

Tablo 4.52.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Teşhircilik Alt Boyutunun Empatik Düzeye İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	t	p	
Teşhircilik Boyutu	Alt Empatik Düzey	Düşük	230	,26	,32	-,630	,530
		Yüksek	270	,28	,31		

Tablo 4.52 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından teşhircilik alt boyutunun empatik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Bunun neticesinde grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında aradaki farklılığın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($t=-,630$; $p>,05$).

4.53. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun empatik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi’ne ait bulgular Tablo 4.53’te verilmiştir.

Tablo 4.53.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Otorite Alt Boyutunun Empatik Düzeye İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör		N	\bar{x}	Ss	t	p
Otorite Alt Boyutu	Empatik	Düşük	230	,34	,35	,053	,960
	Düzy	Yüksek	270	,34	,39		

Tablo 4.53 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunun empatik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Bunun neticesinde grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında aradaki farklılığın anlamlı olmadığı saptanmıştır (t=,053; p>,05).

4.54. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun empatik düzeye göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi’ne ait bulgular Tablo 4.54’te verilmiştir.

Tablo 4.54.

Narsistik kişilik Alt Boyutlarından Sömürücülük Alt Boyutunun Empatik Düzeye İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör		N	\bar{x}	Ss	t	p
Sömürücülük Alt Boyutu	Empatik	Düşük	230	,27	,29	-1,800	,040
	Düzy	Yüksek	270	,32	,29		

Tablo 4.54. incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun empatik düzey değişkenine göre

anamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Bunun neticesinde grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında aradaki farklılığın anlamlı olduğu saptanmıştır ($t=-1,800$; $p<,05$). Bulgulara göre çalışmaya dâhil edilen empatik düzeyi yüksek katılımcıların empatik düzeyi düşük katılımcılara göre sömürücülüklerinin daha fazla olduğu görülmüştür.

4.55. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunda Anamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun empatik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi’ne ait bulgular Tablo 4.55’de verilmiştir.

Tablo 4.55.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Hak İddia Etme Alt Boyutunun Empatik Düzeye İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	\bar{x}	Ss	t	p	
Hak İddia Etme Alt Boyutu	Empatik Düzey	Düşük	230	,32	,35	3,800	,000
		Yüksek	270	,20	,31		

Tablo 4.55. incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun empatik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Bunun neticesinde grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında aradaki farklılığın anlamlı olduğu saptanmıştır ($t=3,800$; $p<,05$). Bulgulara göre çalışmaya dâhil edilen empatik düzeyi düşük katılımcıların empatik düzeyi yüksek katılımcılara göre hak iddia etme düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.56. “Empatik Düzeye Göre Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunda Anlamli Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular”

Narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun empatik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi'ne ait bulgular Tablo 4.56'da verilmiştir.

Tablo 4.56.

Narsistik Kişilik Alt Boyutlarından Kendine Yeterlilik Alt Boyutunun Empatik Düzeye İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör		N	\bar{x}	Ss	t	p
Kendine Yeterlilik Alt Boyutu	Empatik Düzey	Düşük	230	,30	,32	,330	,740
		Yüksek	270	,30	,30		

Tablo 4.56 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun empatik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Bunun neticesinde grupların aritmetik ortalamalarına bakıldığında aradaki farklılığın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($t=,330$; $p>,05$).

4.57. “Korelasyon Katsayısı ve Yönüne dair Bulgular”

Boyutlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi için gerçekleştirilen Pearson Korelasyon Analizi bulguları Tablo 58'de, korelasyon katsayısı ve yönüne ait bulgular ise Tablo 4.57'de verilmiştir.

Tablo 4.57.

Korelasyon Katsayısı ve Yönü

Kuvvetli (-)	Orta (-)	Zayıf (-)	Zayıf (+)	Orta (+)	Kuvvetli (+)
$-1 \leq r < -0,9$	$-0,9 \leq r < -0,5$	$-0,5 \leq r < 0$	$0 \leq r < 0,5$	$0,5 \leq r < 0,9$	$0,9 \leq r < 1$

Korelasyon katsayısı, değişkenlerin yönü, etkileşimlerin nasıl olduğu hakkında bilgi verir. Değişkenlerin birbiri arasında etkileşim var mı, varsa etkileşimin çok fazla mı yani kuvvetli mi olduğu ve gözlem gruplarından birinin gözlem değerleri artarken diğeri azalıyor mu yoksa aynı yönde mi değerleri değişiyor olduğu gözlenebilir.

Korelasyon katsayısı -1 ile +1 arasında değişen değerler alır. Katsayı, etkileşimin olmadığı durumda 0, tam ve kuvvetli bir etkileşim varsa 1, ters yönlü ve tam bir etkileşim varsa -1 değerini alır. Korelasyon katsayısı genellikle r harfiyle gösterilir. Buna göre; korelasyon katsayısını eşitsizliğiyle gösterebiliriz.

Korelasyon katsayısının (r) değerine göre korelasyonun derecesi hakkında aşağıdaki yorumlar yapılabilir:

4.58. “Korelasyon Analizlerin Bulguları”

Tablo 4.58.

Korelasyon Analizi

		Empatik Eğilim	Eleştirel Düşünme	Üstünlük	Teşhir	Otorite	Sömürü	Hak İddia Etme	Kendine Yeterlik
Empatik Eğilim	r	1	,256	,026	,068	-,017	,121	-,151	,019
	p		,000	,568	,127	,696	,007	,001	,677
	n		500	500	500	500	500	500	500
Eleştirel Düşünme	r		1	,110	,054	,169	,182	-,119	,036
	p			,014	,228	,000	,000	,007	,417
	n			500	500	500	500	500	500
Üstünlük	r			1	,399	,303	,373	,079	,242
	p				,000	,000	,000	,079	,000
	n				500	500	500	500	500
Teşhircilik	r				1	,410	,304	,223	,169
	p					,000	,000	,000	,000
	n					500	500	500	500
Otorite	r					1	,336	,117	,230
	p						,000	,009	,000
	n						500	500	500

Tablo 4.58 (Devamı)

	r	1	,080	,275
Sömürücülük	p		,074	,000
	n		500	500
Hak İddia Etme	r		1	,208
	p			,000
	n			500
Kendine Yeterlilik	r			1
	p			
	n			

“Empatik Eğilim” ile “Eleştirel Düşünme Eğilimi” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında negatif yönlü ve zayıf ve istatistiksel noktada anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). “Empatik Eğilim” ile “Üstünlük Alt Boyutu”, “Teşhircilik Alt Boyutu”, “Otorite Alt Boyutu” ve “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında ise istatistiksel noktada anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

“Eleştirel Düşünme Eğilimi” ile “Üstünlük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Otorite Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında negatif yönlü ve zayıf ve istatistiksel noktada anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). “Eleştirel Düşünme Eğilimi” ile “Teşhircilik Alt Boyutu” ve “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında ise istatistiksel noktada anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

“Üstünlük Alt Boyutu” ile “Teşhircilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Otorite Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf ve “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf ve istatistiksel noktada anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). “Üstünlük Alt Boyutu” ile “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında ise istatistiksel noktada anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

“Teşhircilik Alt Boyutu” ile “Otorite Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf ve istatistiksel noktada anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

“Otorite Alt Boyutu” ile “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında ise pozitif yönlü ve zayıf ve istatistiksel noktada anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

“Sömürücülük Alt Boyutu” ile “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf istatistiksel noktada anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). “Sömürücülük Alt Boyutu” ile “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında ise istatistiksel noktada anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

“Hak İddia Etme Alt Boyutu” ile “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf ve istatistiksel noktada anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

4.59. “Empatik Eğilimin Yordanmasına İlişkin Bulgular”

Tablo 4.59.

Empatik Eğilimin Yordanmasına İlişkin Bulgular

	B	Ss	Beta	t	p
Sürekli	2,548	,146		17,498	,000
Eleştirel Düşünme	,004	,001	,238	5,377	,000
Üstünlük	-,068	,072	-,046	-,941	,347
Teşhir	,164	,070	,118	2,345	,019
Otorite	-,137	,058	-,116	-2,359	,019
Sömürücülük	,151	,073	,101	2,062	,040
Hak İddia etme	-,193	,059	-,147	-3,263	,001
Kendine Yeterlik	,044	,065	,031	,672	,502

($R= ,32$, $R2= ,10$, $F= 8,23$, $P<,01$)

Tablo 4.59 incelendiğinde eleştirel düşünme ve narsistik kişilik özelliğinin empatik eğilim düzeyini anlamlı düzeyde yordandığı görülmektedir ($R=,32$, $R^2=,10$, $F=8,23$, $P<,01$). Yordayıcı değişkenler incelendiğinde empatik eğilimin eleştirel düşünme, teşhir etme ve sömürücülük tarafından pozitif yönlü ve anlamlı olarak yordandığı buna karşın otorite ve hak iddia etme değişkenleri tarafından negatif yönlü ve anlamlı olarak yordandığı bulunmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, YORUM VE ÖNERİLER

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özellikleri ve eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki ile cinsiyetleri, okuduğu bölümü, anne- baba eğitim durumu, empatik düzeyi, kardeş sayısı ve gelir durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacı ile yapılan araştırmadan elde edilen bulgular tartışılıp yorumlanmıştır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

5.1.1. Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin empatik eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Empatik eğilimin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmıştır.

Empatik eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Kadın katılımcıların empatik eğilimleri ve empatik bakış açıları erkeklere göre daha yüksek olduğunu aritmetik ortalamalarına baktığımızda görebiliriz.

Duru (2002)'de öğretmenlerin empatik eğilimlerini cinsiyet değişkenine göre incelemiş ve kadın öğretmenlerin bu manada empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca Karakaya (2001)'de hemşirelik öğrencilerin empatik eğilimlerini bazı değişkenlere göre incelemiş ve kız öğrencilerin empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Rehber (2007)' de yaptığı araştırmada kadınların erkeklere göre daha yüksek bir empatik eğilime sahip olduğunu bulmuştur. Ekinci (2009)'de yaptığı araştırmada cinsiyete göre öğretmen adayların empatik eğilimlerin yüksek olmasını kadınların lehine olduğunu bulmuştur.

Bu araştırmalarda gösteriyor ki empatik eğilimin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterebileceği ve özellikle kadınların erkeklere göre daha daha kırılğan ve duygu yüklü bir yapılarının olduğu bunun yanında kendilerini başkası yerine koyma hassasiyetlerinin daha gelişmiş olduğu söylenebilir.

5.1.2. Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunda anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından kendine yeterlilik alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Bulgulara göre çalışmaya dâhil edilen erkek katılımcıların kadınlara oranlara kendilerine yeterliliklerinin daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Narsisizmin toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farka rastlanmadığı ancak kendine yeterlilik alt boyutunda erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre bu yönde daha yüksek bir yapıda olduğu saptandı. Bununla ilgili yapılan araştırmalarda kendine yeterlilik alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farka rastlanmadığı saptandı. Yalnız; Gülmez (2009)'in yaptığı narsistik liderlik konulu araştırmada cinsiyet değişkeni üzerinde narsisizmin alt boyutlarından teşhircilik boyutunda kadın katılımcıların lehine daha doğrusu kadın yöneticilerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Bu noktada kendine yeterlilikte erkeklerin yapısal özelliklerinden ve sosyo-kültürel yapısından dolayı bu boyutta erkeklerin lehine bir sonucun çıkması beklenebilir. Yani erkeklerin "ben kendime yeterim anlayışı" ve ataerkil bir bakışın oluşundan kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca toplumsal cinsiyet rollerinin de etkili olduğu ifade edilebilir.

5.1.3. Kardeş sayısına göre üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Eleştirel düşünme eğilim ile kardeş sayısının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kardeş sayısı arttıkça kişilerin eleştirel gözle bakma yönlerinin de arttığı saptandı. Tek çocuk olan ailelerin bu noktada çocukları üzerinde çok eğilmeleri belki de eleştiriye kapalı birer kişi yapabiliyor. Ve ailede muhatap olduğu kişi sayısının az olması bu manada bencil bir yapısı ve daha içe dönük birey yapısının doğmasına neden olabilmektedir. Bu noktada eleştirel bakışlarındaki hassasiyetin çok fazla gelişemediği düşünülebilir. Buna yönelik lehte ve aleyhte herhangi bir araştırmaya rastlanmadı. Ulaşılan çalışmalarda bu yönde herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

5.1.4. Kardeş sayısına göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutunda anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Narsistik kişilik alt boyutlarından otorite alt boyutu ile kardeş sayısının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Gülmez (2009)'in araştırmasında da bu durumu destekleyecek bulgular bulunmuştur.

Ki bu durum bize kardeş sayısı arttıkça narsistik kişilik alt boyutlarındaki otorite alt boyutunun daha yüksek olacağı sonucunu gösterebilir. Kardeş sayısının fazla olması birbirlerine kenetlenme duygusu ve birbirlerine karşı dayanışma duygusunun gelişebileceğini ve birbirleri üzerinde daha az bir hâkimiyet duygusu olabileceği söylenebilir. Mesela tek çocuklu bireyin yönetici olduğunda daha bir otoriter olma duygusunu barındırması bunu destekler niteliktedir.

5.1.5. Anne eğitim düzeyine göre üniversite öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların empatik eğilimlerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü

varyans analizi (ANOVA) sonucunda empatik eğilim ile anne eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Anne eğitim düzeyinin artması empatik eğilimin yüksek olmasına paralel olabileceği ve eğitimin vermiş olduğu zihinsel, psikolojik ve duygusal olgunlukla empatik eğilimin arttırılabileceği düşünülebilir. Ayrıca baba eğitim düzeyinin empatik eğilim üzerinde anlamlı bir ilişki bulunmadığı istatistiksel olarak görüldü. Bu durum annenin bireyler üzerinde daha etkin bir noktada olduğu kanaati oluşturabilir. Ancak; Ekinci (2009)'nin yaptığı araştırmada baba eğitim düzeyi ile empatik eğilim arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulgularına rastlanmıştır.

Çetin (2008)'in yaptığı araştırmada bunu destekleyecek bulgulara rastlanmıştır. Empatik beceri ile anne eğitim düzeyinin artması arasında doğru orantılı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

5.1.6. Anne eğitim düzeyine göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunda anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Örnekleme grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından üstünlük alt boyutunun anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda üstünlük alt boyutu ile anne eğitim düzeyinin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Kiraz (2011)'in yaptığı araştırmada anne eğitim düzeyinin narsistik toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı yalnız "üstünlük" alt boyutunda anlamlı bir ilişki bulunduğu saptandı.

Bu durum anne eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin narsistik alt boyutundaki üstünlük alt boyutunda da yüksek puan alındığı görüldü. Anne eğitim düzeyi okur-yazar olmayan kişilerde üstünlük puanı da düşük olduğu bu durum anne eğitim düzeyin bireyler üzerinde özellikle duygusal ve psikolojik olarak etkili olduğu bundan dolayı ebeveynlerin bireylere değerler eğitimi verme hususunda daha bilinçli olması gerekebilir. Özellikle annenin bu manada farkındalığın yüksek olması elzemdir.

5.1.7. Fakülteye göre üniversite öğrencilerinin empatik eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların empatik eğilimlerinin fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda empatik eğilim ile fakülte değişkeninin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bulgulara bakıldığında eğitim fakültesindeki öğrencilerin empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğunu görebiliriz. İlahiyat fakültesi de eğitim fakültesinden sonra empatik eğilim puanlarının daha yüksek olduğunu en sonda da tıp fakültesini görebiliriz. Eğitim fakültesi mezunların öğretmen olma yolunda olduklarından ve aldıkları ders ve içeriklerinin tıp ve ilahiyata göre daha sosyal, psikolojik ve sözel olduğunu düşünürsek eğitim fakültesindeki bireylerin daha empatik olabileceği beklenir. İlahiyat fakültesinin de daha teolojik ve değerler üzerine eğitim veren bir alan olduğundan eğitim fakültesinden sonra empatik eğilimlerin yüksek olduğu bireylerin yetişmesi yine beklenen bir neticedir. Ancak tıp fakültesinde insan ilişkileri çok önemli olmasına rağmen belki de yaptıkları meslek gereği duyarsızlaşmanın fazla olabileceği bir alan olduğundan eğitim ve ilahiyat fakültesine göre daha düşük bir empatik eğilim puanının çıkması yine beklenen bir sonuçtur.

Ekinci (2009), öğretmen adayların empatik eğilimleri ve eleştirel düşünme eğilimlerini inceleyen tezinde de öğretmen adayların okudukları bölüme göre bile empatik eğilimlerinde anlamlı bir değerini çıktığını görebiliriz. Mesela psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölüm öğrencilerin empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu da okunan bölüm veya fakültenin bireylerin empatik becerileri ve eğilimleri üzerinde etkisinin yadsınamayacak kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Ancak; Kiraz (2011)'in yaptığı araştırmada katılımcıların bölüm değişkenine göre empatik eğilimlerinde anlamlı bir farka rastlanmadığı bulunmuştur. Okunan bölümün empatik beceri ve empatik eğilim üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.8. Fakülteye göre üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların eleştirel düşünme eğilimlerinin fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda eleştirel düşünme eğilim ile bölüm değişkeninin aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Eğitim fakültesinde okuyan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin hem ilahiyat hem de tıp fakültesindeki öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerine göre daha yüksek olduğu ancak ilahiyat fakültesindeki eleştirel düşünme eğilimindeki ortalamanın eğitim fakültesindeki ortalamaya yakın olduğu görüldü. Bu noktada sosyal bilim ve alan içeren fakültelerdeki kişilerin eleştirel düşünme beceri düzeyleri daha gelişmiştir diyebiliriz. Açık görüşlü olma gibi yönlerinin bu fakültelerde okuyan öğrencilerde daha yüksek olduğu söylenebilir.

Gülveren (2007)'nin araştırmasında da bölüme göre eleştirel düşünme eğilimlerinde anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bunun yanında yine bunu destekleyen Karalı (2012)'nin eğitim fakültesindeki öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri araştırmasında bölüme göre eleştirel düşünme eğilimlerinde anlamlı farklılığın olduğuna dair bulgularıdır.

5.1.9. Empatik düzeye göre üniversite öğrencilerinin empatik eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların empatik eğilimlerinin empatik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Bulgulara göre çalışmaya dâhil edilen empatik düzeyi yüksek katılımcıların empatik düzeyi düşük katılımcılara göre empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Zaten aksi bir durumun çıkması çelişkili bir durum olabileceğini akıllara getirir. Empatik düzeye göre empatik eğilimlerindeki anlamlı farka ilişki herhangi bir bulguya rastlanmadı.

Empatik düzey becerisi yüksek bireylerin olması başkasına daha duyarlı olmayı getirecektir. Daha hassas bir yapı sergileyebileceği, kendisi-başkası arasındaki empatik ölçüye dikkat edip başkasının sorunlarıyla daha yakından ilgili olabileceğini söyleyebiliriz. Ayrıca daha sosyal ve iletişimi etkin bireyleri karşımızda görme ihtimalimiz artacaktır.

5.1.10. Empatik düzeye göre üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların eleştirel düşünme eğilimlerinin empatik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Bulgulara göre çalışmaya dâhil edilen empatik düzeyi yüksek katılımcıların empatik düzeyi düşük katılımcılara göre eleştirel düşünme eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ekinci (2009)'nin de bu yönde bunu destekleyecek bulgulara ulaştığını görmek mümkün.

Empatik düzeyi yüksek olan bireylerde hem eleştiriye açık olma hem de eleştirel bakış açısının yüksek olması demektir. Genel manada kendisini sorgulayabilen, merak edebilen, açık görüşlü bireylerin empati duygusunu içselleştiren bireyler olduğunu görmek bizi yanıltmaz.

5.1.11. Empatik düzeye göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunda anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunun empatik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Kiraz (2011)'in yaptığı araştırmada da buna benzer bir sonuç olduğu bulunmuştur. Ancak bulgulara göre çalışmaya dâhil edilen empatik düzeyi yüksek katılımcıların empatik düzeyi düşük katılımcılara göre sömürücülüklerinin daha fazla olduğu görülmüştür.

Sömürücülük, bize başkalarına karşı hoşgörü eksikliği ve ilgi eksikliğini anlatır. Bu durum empatik düzeyi yüksek olan kişilerin yapısıyla ters olduğunu gösterir. Böylesi bir durumun veya neticenin oluşmasında örneklem içindeki katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunu ihtiva eden maddelere ilişkin verilen cevapların hassasiyetine ve samimiyetine ilişkin şüpheyi oluşturmaktadır.

5.1.12. Empatik düzeye göre üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunda anlamlı farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etme alt boyutunun empatik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Bulgulara göre çalışmaya dâhil edilen empatik düzeyi düşük katılımcıların empatik düzeyi yüksek katılımcılara göre hak iddia etme düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Kiraz (2011)'in bu noktada tersi bir sonuca ulaştığına dair araştırmaya rastlanmıştır.

Narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etmenin; hırslı olma, baskın olma, düşmanlık duyguları besleme ve başkalarına tahammül edememe ve tolerans tanımama yönlerini ve duygu-düşüncelerini ihtiva etmektedir. Böyle olunca empatik duygularından uzak bir yapı karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayıdır ki empatik düzeyi yüksek olan kişilerin hak iddia etme yönleri düşüktür.

5.1.13. Korelasyon analizlerin bulguların tartışma ve yorumu

“Empatik Eğilim” ile “Eleştirel Düşünme Eğilimi” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında negatif yönlü ve zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Empatik olma tahammül edebilmektir. Ve yaratıcı, yapıcı fikirlerle başkasının sorunlarına çözüm arayışı içinde olup onun bakış açısıyla olaylara bakabilmektir. Yaratıcı olmak ve açık görüşlü olmak eleştirel düşünmenin özellikleriyle bağdaşan bir durumu bize göstermektedir. Sömürücülük, bize başkalarına karşı hoşgörü eksikliği ve ilgi eksikliğini anlatır. Bu durum empatik düzeyi

yüksek olan kişilerin yapısıyla ters olduğunu gösterir. Böylesi bir durumun veya neticenin oluşmasında örneklem içindeki katılımcıların narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük alt boyutunu ihtiva eden maddelere ilişkin verilen cevapların hassasiyetine ve samimiyetine ilişkin şüpheyi oluşturmaktadır. Narsistik kişilik alt boyutlarından hak iddia etmenin; hırslı olma, baskın olma, düşmanlık duyguları besleme ve başkalarına tahammül edememe ve tolerans tanımama yönlerini ve duygu-düşüncelerini ihtiva etmektedir. Böyle olunca empatik duygularından uzak bir yapı karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayıdır ki empatik düzeyi yüksek olan kişilerin hak iddia etme yönleri düşüktür.

“Eleştirel Düşünme Eğilimi” ile “Üstünlük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Otorite Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında negatif yönlü ve zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Eleştirel düşünmede olgunluk kavramı önem arz eder. Üstünlük boyutunda egonun şişkinliği ön planda olması; bu manada her iki değişken arasında zayıf da olsa pozitif bir ilişki bulunması ve bununla ilgili herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanmaması bu yönde maddelere verilen cevapların samimiyetini düşündürmektedir. Ancak otorite boyutunda liderlik ve kendine güven olgusunun olması eleştirel düşünme eğilimiyle pozitif yönde çıkması anormal karşılanacak bir durum değildir. Çünkü eleştirel düşünmede kendine güven olgusunun bir alt boyut olduğunu bilmek gerekir. Bunun yanında sömürücülük boyutunda uyumsuzluk noktası eleştirel düşünmeyle tersi bir durumu açıkladığından bu iki değişken arasında zayıf da olsa pozitif yönlü bir ilişki çıkması katılımcıların verdiği cevaplara bağlı kılınabilir.

“Üstünlük Alt Boyutu” ile “Teşhircilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Otorite Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf ve “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Üstünlük boyutu; egosunu tatmin etme duygusuyla paralel olduğundan bununla ilişki olabilecek teşhircilik yani gösteriş meraklı olma; liderlik konumunda görme yani otoriter bir tavır takınma ile; başkasına düşmanca duygular besleme yani sömürücülük boyutuyla ve son olarak kendine aşırı güvenme,

ukala olma yani kendine yeterlilik ile ilişkili olması bu boyutların birbirini tetiklediğini bize göstermektedir.

Teşhircilik Alt Boyutu” ile “Otorite Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf olduğu görüldü. “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bireyin gösteriş merakı içinde olması yani güzel ve olumlu yönlerinin bilinmesi için başkaları tarafından bilinmesi bu yönlerini teşhir etmesi anlayışı narsisizmin otorite (başkaları üzerinde hükümlerlik sürme), sömürücülük (başkasını görmezden gelme), hak iddia etme (güç gösterisi yapma) ve kendine yeterlilik (temelsiz bir özgüven duygusu) alt boyutlarının özelliklerinin de tetiklendiğini zayıf da olsa görmek mümkün.

“Otorite Alt Boyutu” ile “Sömürücülük Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Hak İddia Etme Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf, “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında ise pozitif yönlü ve zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Narsist bireylerin liderli (otorite) anlayışı başkasının hakkını görmezden gelip (sömürücülük) başkalarına belki de mobing uygulama ve güç gösterisi yapma (hak iddia etme) hakkını kendine görüp başarı ihtiyacını (kendine yeterlilik) bu anlayışla tatmin etmeye çalışabilir.

“Hak İddia Etme Alt Boyutu” ile “Kendine Yeterlilik Alt Boyutu” puanları arasında pozitif yönlü ve zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Başkası üzerinde baskınlık kurmaya çalışıp hırslı yapısını başkası üzerinde kontrol etmeye çalışan (hak iddia etme) narsist kişilerin başarı ihtiyaçlarını (kendine yeterlilik) bu ilişkiyle karşılamaları beklenebilir.

5.1.14. Empatik eğilimin yordanmasına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

Eleştirel düşünme ve narsistik kişilik özelliğinin empatik eğilim düzeyini anlamlı düzeyde yordandığı; yordayıcı değişkenler incelendiğinde empatik eğilimin eleştirel düşünme, teşhir etme ve sömürücülük tarafından pozitif yönlü ve anlamlı

olarak yordandığı buna karşın otorite ve hak iddia etme değişkenleri tarafından negatif yönlü ve anlamlı olarak yordandığı tablolarda görülmektedir.

Eleştirel düşünme özelliklerini barındıran bireylerin daha empatik olabileceği ve daha yapıcı olabileceğini söylemek gerek. Daha hassas ve daha duyarlı, özleştirici yeteneği gelişmiş toplumsal ve kişisel olaylara bakışı daha pozitif yönde bireylerin olabileceğini bilmek gerekir.

Empatik eğilimi yüksek olan bireylerin başkaları üzerinde hükümler sürme, gösteriş meraklı olma fikrinin normal şartlarda olmaması gerekirken narsistik kişilik alt boyutlarından sömürücülük ve teşhircilik alt boyutları ile pozitif yönde bir farkın çıkması bu noktada akıllara katılımcıların bu alt boyutları içeren maddelere verdikleri cevaplardaki hassasiyetin yüksek olmadığını getirmektedir. Bu yönde Kiraz (2011)'in eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özellikleri adlı araştırma sonucunda "sömürücülük" alt boyutuyla ilgili benzer bir sonuca ulaştığı görülmüştür.

Empatik eğilimin narsistik kişilik alt boyutlarından "otorite" ve "hak iddia etme" alt boyutlarıyla negatif yönden anlamlı bir netice çıkması bizlere empatik eğilimi yüksek kişi veya kişilerin başkaları üzerinde despotluk ve hâkimiyet kurma ile düşmanlık ve başkalarına karşı toleranslı davranmama gibi özelliklerin taşımadığını gösterir.

5.2. Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde, eğitimcilere ve araştırmacılara yönelik olarak aşağıdaki önerilerde bulunmuştur.

Araştırmacılara yönelik öneriler

1. Bu araştırmanın üç boyutlu olması yani empatik eğilim, narsistik kişilik özellik ve eleştirel düşünme eğilimi ilişkisini inceleyen bir araştırma olması daha önce böylesi bir araştırmaya da rastlanılmaması ilk olma özelliği taşımaktadır. Bu yönüyle böylesi araştırmaların artırılması önerilebilir.

2. Bu araştırma da baba eğitim düzeyine ve gelir düzeyine göre herhangi bir değişkenin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görüldü. Bunun nedenlerini belirleyecek araştırmaların yapılması önerilebilir.
3. Araştırma Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi öğrencilerine uygulanmıştır. Bunun daha farklı ildeki üniversitelerden ve farklı fakültelerden elde edilecek veriler ile tekrarlanması önerilebilir.
4. Araştırmada anne-baba eğitim düzeyleri, okuduğu bölüm, cinsiyet, empatik düzeyi, gelir düzeyi ve kardeş sayısı değişken olarak kullanılmıştır. Belki farklı araştırmalarda anne-baba tutumları ve yaş değişkenleri ile araştırma yapılması önerilebilir.
5. Empatik olma, eleştirel düşünebilme ile öğrencilerin akademik performansları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar yapılabilir.
6. Özellikle eleştirel düşünme ve narsisizm ile ilgili ölçeklerin geliştirme çalışmaları yapılabilir.
7. Böylesi bir araştırma daha küçük yaşta katılımcılara da yapılabilir.
8. Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim ile narsistik kişilik özellikleri ve eleştirel düşünme arasındaki ilişkiyi etkileyen farklı değişkenleri belirlemek amacıyla araştırmanın daha geniş ve farklı gruplar üzerinde yapılması önerilebilir.

Eğitimcilere yönelik öneriler

1. Empatik olup olamama, eleştirel düşünebilme veya düşünememe ve narsistik özelliklere sahip olma veya olmama anne-baba tutumlarından ve bireyin sosyo-ekonomik düzeyinden etkilenebileceğinden dolayı ebeveynler için daha anasınıfından başlayıp bu becerilere dönük eğitim programları ve seminerler düzenlenebilir.
2. Üniversitelerin her sınıf ve her bölüm düzeyinde empati ile eleştirel düşünmeye dönük dersler yaygınlaştırılabilir.
3. Özellikle eğitim fakültesinde bireyleri yetiştirecek öğretmen adaylarına lisans eğitimi süresince buna yönelik panel, seminer, sempozyum v.b etkinlikler düzenlenebilir. Bu manada farkındalık artmış olur.

4. Bireyin birey olma özelliği bebekken başladığından özellikle anasınıfı ve ilkokuldaki ders ve etkinliklerin bu minval üzerinde olması ilerde daha paylaşımcı, daha açık fikirli ve bencil olmayan nesil yetiştirmeye fırsat verebilir. Ki değerler eğitimi adı altında bu amaçlara ulaşılabilir.
5. Bu tarz araştırmalar bazen yöneticilere bazen öğretmenler bazen üniversite öğrencilerine yapılmıştır. Yani sadece eğitim kurumlarına has bir şey olmadığı toplumumuzun daha sağlıklı bir yapıda olması adına diğer meslek kurumlarına ve elemanlarına da empatik olma, eleştirel bakabilme ve işveren ile işçi arasında daha yapıcı ve incitici olmayacak bir sürecin olamaması adına eğitimler verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbıyık, C. (2002). Eleştirel düşünme eğilimleri ve akademik başarı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Akınoğlu, O. (2001). Eleştirel düşünme becerilerini temel alan fen bilgisi öğretiminin öğrenme ürünlerine etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Akkoyun, F. (1982). Empatik anlayış üzerine, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2 (15)
- Ames, D. R., Rose, P. ve Anderson, P.C. (2006). The NPI-16 as a Short Measure of Narcissism. *Journal of Research in Personality*, 40, 440-450.
- Anderson, G. (1998). Amaçlı Yaşamak (Çev. Selma Şenol). İstanbul: Beyaz Yayınlar.
- Anlı, İ. ve Bahadır, G. (2007). Kendilik psikolojisine göre narsisistik ve sınır kişilik bozukluğu, İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 27, 1-12.
- Atay, S. (2010). Çalışan narsist: örgütler, liderler, yöneticiler ve aslar, İstanbul: Namar Yayıncılık
- Atay. S. (2009). Narsistik kişilik envanterinin Türkçe 'ye standardizasyonu, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1 (11)
- Cengiz, E.G. (2004). Üniversite öğrencilerine yönelik eleştirel düşünme etkinliklerinin eleştirel düşünme ve eğilimi ve becerileri açısından değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Cheung, C.K., E. Rudowic, A.S.F. Kwan, G. Lang, X.D. Yue (2001). Critical thinking among university students: does the family background matter?, *College Student Journal*, 35 (4), 577-598.
- Cüceloğlu, D. (1993). İyi düşün doğru karar ver. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Cüceloğlu, D. (1996). İçimizdeki biz. İstanbul: Sistem Yayıncılık

- Çetin, C.N. (2008). İlköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin empatik beceri düzeylerinin ana baba tutumları ve özsaygı ile ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Çokluk, B. Ö. (2004). Eleştirel düşünmeyi destekleyici işbirlikli öğrenme ortamında gerçekleştirilen öğretiminin eleştirel düşünme ve istatistiğe giriş dersindeki öğrenci başarısına etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Derelioğlu, Y. (2004). Üniversite öğrencilerinde eleştirel düşünme ile denetim odağı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Dil (Coşkun), S. (2001). Hacettepe üniversitesi hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri. Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Dökmen, Ü. (1987). Empati kurma becerisi ile sosyometrik statü arasındaki ilişki. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 20 (1)
- Dökmen, Ü. (1998). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 21 (1), 155-190.
- Dökmen, Ü. (2000). Varolmak, gelişmek, uzlaşmak. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Dökmen, Ü. (2005). İletişim çatışmaları ve empati. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Duru, E. (2002). Öğretmen adaylarında empatik eğilim düzeyinin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2 (12), 21-35.
- Ekinci, Ö. (2009). Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Adan
- Emir, S.(2012). Eğitim Fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 17 (1), 34-57.

- Erten, Y.(2008). Heinz Kohut ve takipçileri içgörü psikoterapi merkezi kendilik psikolojisi. <http://www.icgoru.com/content/view/43/2/>,(12. 02. 2009) s. 3.
- Fawer, A. (2014). Empati (Çev. Murat Kayı). İstanbul: April Yayıncılık
- Fox, D., Prilleltensky, I. ve Austin, S.(2012). Eleştirel psikoloji. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Freud, S. (2012). Grup psikolojisi ve ego analizi. Ankara: Alter Yayıncılık
- Friedman, G.(1998). Huzurlu bir dünyada mutsuz olmak (Çev. Gökçen Ezben). İstanbul: Beyaz Yayınlar
- Fromm, E. (1994). Sevginin ve şiddetin kaynağı.(Çev. Yurdanur Salman, Nalan İçten). İstanbul: Payel Yayınlar
- Fromm, E. (1998). Kendini savunan insan (Çev. Necla Arat). İstanbul: Sav Yayıncılık
- Gadzella, B.M., Baloğlu, M. ve Stephens, R. (2002). Prediction of GPA with educational psychology grades and critical thinking scores, Education, (3) 122
- Gearld, M.N. (2012). Eleştirel düşünme ve disiplinler arası eleştirel düşünme rehberi (Çev. Birsal Aybek). Ankara: Anı Yayıncılık
- Gençtan, E.(2004). Psikodinamik psikiyatri ve normaldışı davranışlar. İstanbul: Yayıncılık Yayınlar
- Geuss, R. (2013). Eleştirel teori (Çev. Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınlar
- Goleman, D. (1996). Duygusal Zeka (Çev. Banu Seçkin Yüksel). İstanbul: Varlık Yayıncılık
- Gülmez, N. (2009). Narsistik liderlik. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Gülveren, H. (2007). Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme becerileri ve bu becerileri etkileyen düşünme faktörleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Gün, N.(2012). Küçük mavi empati kitabı. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık
- Gürel, E. ve Mutel, C. (2007). Psikomitolojik Terimler: Psikoloji Literatüründe Mitolojinin Kullanılması. Sosyal Bilimler Dergisi, 1.

- Joshua F.D. (2007). The Narcissistik Self: Background, An Extended Agency Model, and Ongoing Controversies C. Sedikides & S. Spencer (Eds) Frontiers in Social Psychology: The Self , Philadelphia: Psychology Press 1 - 43.
- Kaptanoğlu, C. (2010). Narsisizm. Psikeart Dergisi, sayı, 7, 14-17
- Karaçam, Ö. (2010). İçimizde açan kibirli çiçek. Psikeart Dergisi, 7, 36-39.
- Karakaya, D. A. (2001). Akdeniz üniversitesindeki hemşirelik öğrencilerin empati becerileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Karalı, Y. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri (İnönü Üniversitesi Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya
- Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Sanem Yayıncılık
- Kazancı, O. (1989). Eğitimde eleştirel düşünme ve öğretimi. Ankara: Kazancı Yayıncılık
- Kızıltan, H. (2000). Narcissistic personality inventory (NPI) ölçeğinin Türkçe formu dil eşdeğerliliği, güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Kiraz, C. (2011). Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özellikleri. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Korkmaz, Ö. (2009). Öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeyleri. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) , 10 (1), 1-13.
- Kökdemir, D. (2003). Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Köroğlu, E., Bayraktar, S. (2007). Kişilik bozuklukları. Ankara: HYB Yayıncılık
- Köseoğlu, S. (1994). Psikolojik danışmanların empatik becerilerinin ve kişilik özelliklerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul

- Özdemir, S. (2005). WEB ortamında bireysel ve işbirlikli problem temelli öğrenmenin eleştirel düşünme becerisi, akademik başarı ve internet kullanımına yönelik tutuma etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Özgür, N. (2007). Öğretmen soruları: Eleştirel düşünmeye teşvik ediyorlar mı? Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir
- Özkan, Z. (2004). Bilgelige Yöneliş. İstanbul: Hayat Yayıncılık
- Öztürk, N. (2006). Hemşirelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ve eleştirel düşünmeyi etkileyen faktörler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Sivas
- Paker, M. (2010). Narsisizmin mümbit toprakları. Psikeart Dergisi, 7, 24-35.
- Peale, N.V. (1997). Olumlu yaşamın gücü (Çev. Şahin Cüceloğlu). İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Rehber, E. (2007). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Adana
- Seferoğlu, S. ve Akbıyık, C.(2006). Eleştirel düşünme ve öğretimi. H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education), 30 (2006), 193-200.
- Şahin, M. (1997). Üniversite sınıf atmosferinin algılanan empatik iletişim düzeyleri açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon
- Tanrıdağ, R. Ş. (1992). Ankara'daki ruh sağlığı hizmetlerinde çalışan personelin empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Temel, D. (2008). The role of perceived social problem solving, narcissism, self-esteem and gender in predicting aggressive behaviors of high school students.

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara

Timuroğlu, K. ve İşcan, Ö. F. (2008). İş yerinde narsisizm ve iş tatmini ilişkisi. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 22 (29), 239-264.

Türk Dil Kurumu, (1988). Türkçe sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Twenge, J.M. ve Campbell, W.K. (2010). Asrın vebası narsisizm illeti (Çev. Özlem Korkmaz). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık

Vaknı, S. (2010). Partneri bir narsisti nasıl çekici bulabilir? Psikeart Dergisi, 7, 66-76.

Yaşar, İ. (1993). Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik ihtiyaç örüntüleri ve empatik beceri düzeyleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara

EKLER

EK- 1. EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ

Yönerge: Size uygun gelen yanıtları yuvarlak içine alınız.

		Tamamen Aykırı	Oldukça Aykırı	Kararsızım	Oldukça Uygun	Tamamen Uygun
1	Çok sayıda dostum var.	1	2	3	4	5
2	Film izlerken bazen gözlerim yaşarır.	1	2	3	4	5
3	Sıklıkla kendimi yalnız hissederim.	1	2	3	4	5
4	Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlamış olarak ayrılırlar.	1	2	3	4	5
5	Başkalarının problemleri beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir.	1	2	3	4	5
6	Duygularımı başkalarına iletmede güçlük çekerim.	1	2	3	4	5
7	İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider.	1	2	3	4	5
8	Birisi ile tartışırken bazen dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerinde yoğunlaşır.	1	2	3	4	5
9	Çevremde çok sevilen bir insanım.	1	2	3	4	5
10	TV'deki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım.	1	2	3	4	5
11	Düşüncelerimi başkalarına iletmede güçlük çektiğim olur.	1	2	3	4	5
12	İnsanların çoğu bencildir.	1	2	3	4	5
13	Sinirli bir insanım.	1	2	3	4	5
14	Genellikle insanlara güvenirim.	1	2	3	4	5
15	İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar.	1	2	3	4	5
16	Girişken bir insanım.	1	2	3	4	5
17	Bir yakınıma derdimi anlatmak beni rahatlatır.	1	2	3	4	5
18	Genellikle hayatımdan memnunuz.	1	2	3	4	5
19	Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatırlar.	1	2	3	4	5
20	Genellikle keyfim yerindedir.	1	2	3	4	5

EK-2. NARSİSTİK KİŞİLİK ENVANTERİ

Yönerge: Aşağıdaki her bir tutum çifti içinden, size en uygun olanın karşısındaki kutucuğa lütfen “X” ile işaretleyiniz. (Her bir soru için sadece bir ifade işaretlenmeli.)

SORU 1: İnsanlar, bana iltifat ettiklerinde bazen utanırım. () İyi biri olduğumu biliyorum; çünkü herkes böyle söyler. ()
SORU 2: Kalabalık içinde herkesten biri olmayı tercih ederim. () İlgi merkezi olmayı severim. ()
SORU 3: Pek çok insandan ne daha iyi ne de daha kötüyüm. () Özel biri olduğumu düşünüyorum. ()
SORU 4: İnsanlar üzerinde otorite kurmaktan hoşlanırım. () Emirlerle uymaktan rahatsız olmam. ()
SORU 5: İnsanları kolayca manipüle ederim. () İnsanları manipüle ettiğimi fark ettiğimde rahatsız olurum. ()
SORU 6: Layık olduğum saygıyı elde etme konusunda ısrarcıyım. () Hak ettiğim saygıyı genellikle görürüm. ()
SORU 7: Gösterişten kaçınırım. () Genellikle fırsatını bulduğumda şov yaparım. ()
SORU 8: Her zaman ne yaptığımı bilirim. () Bazen yaptığım şeyden emin değilimdir. ()
SORU 9: Bazen iyi hikâye anlatırım. () Herkes hikâyelerimi dinlemekten hoşlanır. ()
SORU 10: İnsanlardan çok şey beklerim. () Başkaları için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım. ()
SORU 11: İlgi merkezi olmaktan hoşlanırım. () İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder. ()
SORU 12: Otorite olmanın benim için pek bir anlamı yoktur. () İnsanlar, daima otoritemi kabul ediyor görünürler. ()
SORU 13: Önemli bir insan olacağım. () Başarılı olmayı umuyorum. ()
SORU 14: İnsanlar, söylediklerimin bazılarını inanır. () İnsanları istediğim her şeye inandırabilirim. ()
SORU 15: Kendi kendime yeterim. () Başkalarından öğrenebileceğim çok şey var.()
SORU 16: Herkes gibi biriyim. () Sıra dışı biriyim. ()

EK-3. CALİFORNİA ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİMİ (CCTDI) ÖLÇEĞİ

Yönerge: Aşağıdaki ifadelerin sizi ne kadar tanımladığını düşünerek size uygun gelen ifadeyi yuvarlak içine alınız.

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Tüm hayatım boyunca yeni şeyler çalışmak harika olurdu.	1	2	3	4	5	6
2	İnsanların iyi bir düşünceyi savunmak için zayıf fikirlere güvenmeleri beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6
3	Cevap vermeye kalkışmadan önce, her zaman soruya odaklanırım.	1	2	3	4	5	6
4	Büyük bir nitelikte düşünebilmekten gurur duyuyorum.	1	2	3	4	5	6
5	Dört lehte, bir aleyhte görüş varsa, lehte olan dört görüşe katılırım.	1	2	3	4	5	6
6	Pek çok üniversite dersi ilginç değildir ve almaya değmez.	1	2	3	4	5	6
7	Sadece ezberi değil düşünmeyi gerektiren sınavlar benim için daha iyidir.	1	2	3	4	5	6
8	Diğer insanlar entelektüel merakımı ve araştırmacı kişiliğimi takdir ederler.	1	2	3	4	5	6
9	Mantıklıymış gibi davranıyorum, ama değilim.	1	2	3	4	5	6
10	Düşüncelerimi düzenlemek benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6
11	Ben dâhil herkes kendi çıkarı için tartışır.	1	2	3	4	5	6
12	Kişisel harcamalarımın dikkatlice kaydını tutmak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6
13	Büyük bir kararla yüzyüze geldiğimde, ilk önce, toplayabileceğim tüm bilgileri toplarım.	1	2	3	4	5	6
14	Kurallara uygun biçimde karar verdiğim için, arkadaşlarım karar vermek için bana danışırlar.	1	2	3	4	5	6
15	Açık fikirli olmak neyin doğru olup olmadığını bilmemek demektir.	1	2	3	4	5	6
16	Diğer insanları çeşitli konularda neler düşündüklerini anlamak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	6
17	İnanıklarımın tümü için dayanaklarım olmalı.	1	2	3	4	5	6
18	Okumak, mümkün olduğunca, kaçtığım bir şeydir.	1	2	3	4	5	6
19	İnsanlar çok acele karar verdiğimi söylerler.	1	2	3	4	5	6
20	Üniversitedeki zorunlu dersler vakit kaybıdır.	1	2	3	4	5	6
21	Gerçekten çok karmaşık bir şeyle uğraşmak zorunda kaldığımda benim için panik zamanıdır.	1	2	3	4	5	6
22	Yabancılar sürekli kendi kültürlerini anlamaya uğraşacaklarına, bizim kültürümüzü çalışmalılar.	1	2	3	4	5	6
23	İnsanlar benim karar vermeyi oyaladığımı düşünürler.	1	2	3	4	5	6
24	İnsanların, bir başkasının fikrine karşı çıkacaklarsa, nedenlere ihtiyacı vardır.	1	2	3	4	5	6
25	Kendi fikirlerimi tartışırken tarafsız olmam imkânsızdır.	1	2	3	4	5	6
26	Ortaya yaratıcı seçenekler koyabilmekten gurur duyarım.	1	2	3	4	5	6
27	Neye inanmak istiyorsam ona inanırım.	1	2	3	4	5	6
28	Zor problemleri çözmek için uğraşmayı sürdürmek o kadar da önemli değildir.	1	2	3	4	5	6
29	Diğerleri, kararların uygulanmasında mantıklı standartların belirlenmesi için bana başvururlar.	1	2	3	4	5	6

30	Zorlayıcı şeyler öğrenmeye istekliyimdir.	1	2	3	4	5	6
31	Yabancıların ne düşündüklerini anlamaya çalışmak oldukça anlamlıdır.	1	2	3	4	5	6
32	Meraklı olmam en güçlü yanlarımdan birisidir.	1	2	3	4	5	6
33	Görüşlerimi destekleyecek gerçekleri ararım, desteklemeyenleri değil.	1	2	3	4	5	6
34	Karmaşık problemleri çözmeye çalışmak eğlencelidir.	1	2	3	4	5	6
35	Diğerlerinin düşüncelerini anlama yeteneğimden dolayı takdir edilirim.	1	2	3	4	5	6
36	Benzetmeler ve analogiler ancak otoyol üzerindeki tekneler kadar yararlıdır.	1	2	3	4	5	6
37	Beni mantıklı olarak tanımlayabilirsiniz.	1	2	3	4	5	6
38	Her şeyin nasıl işlediğini anlamaya çalışmaktan gerçekten hoşlanırım.	1	2	3	4	5	6
39	İşler zorlaştığında, diğerleri problem üstünde çalışmayı sürdürmemi isterler.	1	2	3	4	5	6
40	Elimizdeki sorun hakkında açık bir fikir edinmek ilk önceliklidir.	1	2	3	4	5	6
41	Çelişkili konulardaki fikrim genellikle en son konuştuğum kişiye bağlıdır.	1	2	3	4	5	6
42	Konu ne hakkında olursa olsun daha fazla öğrenmeye hevesliyimdir.	1	2	3	4	5	6
43	Sorunları çözmenin en iyi yolu, cevabı başkasından istemektir.	1	2	3	4	5	6
44	Karmaşık problemlere düzenli yaklaşımıyla tanırım.	1	2	3	4	5	6
45	Farklı dünya görüşlerine karşı açık fikirli olmak, insanların düşündüğünden daha az önemlidir.	1	2	3	4	5	6
46	Öğrenebileceğin her şeyi öğren, ne zaman işe yarayacağını bilemezsin.	1	2	3	4	5	6
47	Her şey görüldüğü gibidir.	1	2	3	4	5	6
48	Diğer insanlar, sorunun ne zaman çözümleneceği kararını bana bırakırlar.	1	2	3	4	5	6
49	Ne düşündüğümü biliyorum, o zaman neden seçenekleri değerlendiriyor gibi davranayım.	1	2	3	4	5	6
50	Diğerleri kendi fikirlerini ortaya koyarlar ama benim onları duymaya ihtiyacım yok.	1	2	3	4	5	6
51	Karmaşık problemlerin çözümüne yönelik düzenli planlar geliştirmede iyiyimdir.	1	2	3	4	5	6

EK-4. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Yönerge: Size uygun gelen ifadenin önündeki boşluğa ‘’X’’ ile işaretleyiniz.

Cinsiyetiniz: Kadın() Erkek()

Yaşınız: () 18-20 () 20-25 () 25-30 () 30 ve üzeri

Okumakta Olduğunuz Fakülte ve Bölüm:

.....

Gelir Düzeyiniz: Düşük () Orta () Yüksek ()

Kardeş Sayınız(siz hariç): Tek çocuğum () 1 () 2 () 3() 4 () 5 ve üzeri ()

Anne Eğitim Düzeyi: Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlkokul () Ortaokul ()

Lise () Önlisans () Lisans () Yüksek Lisans ve üzeri ()

Baba Eğitim Düzeyi: Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlkokul () Ortaokul ()

Lise () Önlisans () Lisans () Yüksek Lisans ve üzeri ()

EK-4. İZİN BELGESİ

28299

T.C
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

SAYI : 75654547-302-10-02- / 775
KONU:

29/12/2014

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi : Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünün 24.12.2014 tarih ve 26163 sayılı yazısı.

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Cumhuriyet DEMİRALP' in "Empatik Eğilim ile Narsistik Kişilik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu anket çalışmasını yapması araştırmacının veri toplama araçlarının birer örneğini Enstitümüze ulaştırması koşuluyla uygun görülmüş olup, ilgili Üniversiteye bilgi verilmesi hususunda;

Gereğini ve bilgilerinizi arz ederim.

Yrd. Doç. Dr. F. TANHAN
Enstitü Müdürü

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 88179374-477
Konu : Tez çalışması

12.02.2015 * 03340

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 16/12/2014 tarih ve 2859 sayılı yazımız.

Enstitünüz yüksek lisans öğrencisi Cumhur DEMİRALP'ın "*Empatik Eğilim ile Narsistik Kişilik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" konulu anket çalışması ile ilgili Yüzüncü Yıl Üniversitesinden alınan 05/02/2015 tarih ve 204 sayılı yazı ve ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ömer İrfan KÜFREVLİOĞLU
Rektör Yardımcısı

öğr. işl.
Ömer

EKİ:
Yazı (4-Sayfa)

T.C. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	
SELEN EVRAK	Sayı : 653
	Tarihi : 12.02.2015
	Dosya No: 72

Atatürk Üniversitesi Merkez Yerleşkesi 25240 ERZURUM
Telefon: (0442) 2311601-2311185 (Büro) Faks: (0442) 2315884
e-posta: odaire@atauni.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında Hakkâri’de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Hakkâri’de tamamladı. 2009 yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü’nden mezun oldu. 2009 yılında Hakkâri Türk Telekom Anadolu Öğretmen Lisesi ve Fen Lisesinde Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen olarak göreve başladı. 2013 yılına kadar Hakkâri’de çeşitli okullarda ve özel eğitim kurumlarında Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen olarak çalıştı. Daha sonra Van İpekyolu Rehberlik ve Araştırma Merkezi’nde Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen olarak görev yaptı. Halen de Van Abdurrahmangazi İşitme Engelliler Ortaokulunda Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen olarak görev yapmakta.

